

НАСТАНОВА

“З БОЙОВОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ”

ЖОВТЕНЬ 2020

ОБМЕЖЕННЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ:

обмежень для розповсюдження немає.

**ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ДОКТРИН ТА ПІДГОТОВКИ
ГЕНЕРАЛЬНОГО ШТАБУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ
СПІЛЬНО З ЦЕНТРОМ ОПЕРАТИВНИХ СТАНДАРТІВ І
МЕТОДИКИ ПІДГОТОВКИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ**

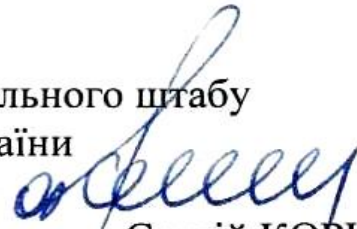
ВКДП 7-00(03).01

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник Генерального штабу

Збройних Сил України

генерал-лейтенант

Сергій КОРНІЙЧУК

07.10.2020**НАСТАНОВА****“З БОЙОВОЇ ПІДГОТОВКИ У
ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ”**

Військова керівна
деталізована публікація
військовим
організаційним
структурам з організації
бойової підготовки у
Збройних Силах України

ЖОВТЕНЬ 2020**ОБМЕЖЕННЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ:**

обмежень для розповсюдження немає.

**ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ДОКТРИН ТА
ПІДГОТОВКИ ГЕНЕРАЛЬНОГО ШТАБУ ЗБРОЙНИХ
СИЛ УКРАЇНИ СПІЛЬНО З ЦЕНТРОМ
ОПЕРАТИВНИХ СТАНДАРТІВ І МЕТОДИКИ
ПІДГОТОВКИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ**

ПЕРЕДМОВА

Бойова підготовка є однією з основних складових частин повсякденної діяльності штабів, військових частин і підрозділів. Вона є видом підготовки у Збройних Силах України.

Бойова підготовка – це цілеспрямований та організований процес навчання військовослужбовців військових частин і підрозділів, а також злагодження органів управління (штабів) тактичного рівня, військових частин (підрозділів) з метою досягнення їх готовності до виконання завдань за призначенням як у мирний час, так і в особливий період.

Основним документом з питань бойової підготовки є настанова, яка ґрунтуються на положеннях Доктрини підготовки сил оборони держави.

Настанова з бойової підготовки у Збройних Силах України (далі – Настанова) розроблена робочою групою офіцерів управління доктрин та підготовки військ (сил) Головного управління доктрин та підготовки Генерального штабу Збройних Сил України та Центру оперативних стандартів і методики підготовки Збройних Сил України під загальним керівництвом начальника Головного управління доктрин та підготовки Генерального штабу Збройних Сил України. Настанова погоджена із зацікавленими органами військового управління Збройних Сил України, структурними підрозділами Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України.

В Настанові враховані вимоги керівництва держави та Збройних Сил України щодо співробітництва у сфері оборони для приєднання до загальноєвропейської системи безпеки, досягнення взаємосумісності з країнами-членами НАТО, досвід підготовки та застосування військових частин (підрозділів) Збройних Сил України в ході проведення антитерористичної операції (далі – АТО) та операції об'єднаних сил (далі – ООС) на території Донецької та Луганської областей.

Апробацію положень цієї Настанови передбачено здійснити протягом 2021 року. В подальшому враховуючи отримані зауваження і пропозиції до її змісту та структури, передбачається видати уточнений варіант Настанови з бойової підготовки у Збройних Силах (контактний телефон розробників для надання зауважень та пропозицій – 221-56, 239-44).

ЗМІСТ

	ПЕРЕДМОВА	2
	ВСТУП	4
	ПОСИЛАННЯ НА ВІЙСЬКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ	5
	ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ	6
	ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	11
1	ОСНОВИ БОЙОВОЇ ПІДГОТОВКИ	14
1.1	Загальні положення	14
1.2	Система бойової підготовки	18
1.3	Форми і методи навчання	19
1.4	Керівництво бойовою підготовкою	20
2	ОРГАНІЗАЦІЯ БОЙОВОЇ ПІДГОТОВКИ	21
2.1	Загальні положення	21
2.2	Організація планування бойової підготовки	22
2.3	Всебічне забезпечення бойової підготовки	25
2.4	Контроль та надання допомоги	28
2.5	Аналіз і підведення підсумків бойової підготовки	31
2.6	Облік бойової підготовки	34
2.7	Вивчення та впровадження досвіду бойової підготовки	35
3	ІНДИВІДУАЛЬНА ПІДГОТОВКА	39
3.1	Загальні положення	39
3.2	Підготовка офіцерів	41
3.3	Підготовка сержантського (старшинського) складу	42
4	КОЛЕКТИВНА ПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН ТА ПІДРОЗДІЛІВ	42
4.1	Загальні положення	42
4.2	Загальні принципи, форми і методи проведення занять та навчань	46
5	КОЛЕКТИВНА ПІДГОТОВКА ШТАБІВ	53
5.1	Загальні положення	53
5.2	Підготовка і проведення командно-штабних навчань і штабних тренувань	53
5.3	Організація і проведення радіотренувань	54
	ДЛЯ ЗАМІТОК	57

ВСТУП

В умовах відбиття агресії на Сході України та реалізації стратегічного курсу держави на приєднання до європейської спільноти, її безпекових структур Збройним Силам України потрібні підготовлені військові частини (підрозділи), спроможні виконувати завдання із захисту держави, діяти спільно з підрозділами країн-членів НАТО.

Виходячи із зазначеного, особливої актуальності набули структурні та системні зміни в організації і підходах до бойової підготовки військових частин (підрозділів), які забезпечують підтримання та нарощування їх спроможностей до виконання завдань за призначенням.

Настанова з бойової підготовки у Збройних Силах України розроблена на основі проведення заходів бойової підготовки у Збройних Силах України з урахуванням удосконалення організаційної структури військових частин (підрозділів), розвитку форм та способів їх застосування, досвіду підготовки штабів, військових частин (підрозділів) і військовослужбовців в ході проведення Операції об'єднаних сил та Антитерористичної операції, принципів і стандартів, прийнятих в збройних силах держав - членів НАТО та адаптована під сучасні умови. Спираючись на її положення командири (керівники) мають вести постійну роботу щодо подальшого удосконалення методики проведення заходів бойової підготовки, впровадження у практику нових, більш ефективних форм і методів навчання.

Настанова з бойової підготовки у Збройних Силах України є основним документом з питань бойової підготовки, яка ґрунтується на положеннях Доктрини з організації підготовки у Збройних Силах України, Доктрини з організації оцінювання (сертифікації) у Збройних Силах України, Доктрини підготовки сил оборони держави та інших військових керівних публікацій.

Настанова розроблена з метою надання рекомендацій (вказівок) Генерального штабу Збройних Сил України з основ бойової підготовки та порядку її організації:

посадовим особам, які є відповідальними за організацію бойової підготовки та її керівництво;

командувачам (командирам, начальникам) військових організаційних структур, органів військового управління, які набувають (удосконалюють) відповідні спроможності під час заходів бойової підготовки;

військовим частинам (установам), що проводять підготовку та забезпечують проведення заходів бойової підготовки;

органам військового управління (структурним підрозділам) Збройних Сил України, ІВФ та ПрО, представникам країн-партнерів, які братимуть участь у спільних заходах бойової підготовки.

Настанова вносить зміни в порядок планування бойової підготовки у військових частинах (підрозділах), оцінювання, здійснення обліку бойової підготовки, проведення підведення підсумків та розбору заходів бойової підготовки (аналіз проведених дій). Настанова є основним документом для розроблення настанов з бойової підготовки видів (окремих родів військ) Збройних Сил України, планувальних, та навчально-методичних документів в системі бойової підготовки.

ПОСИЛАННЯ НА ВІЙСЬКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ

Позначка військової публікації	Повне найменування військової публікації
1	2
	Доктрина застосування сил оборони держави, затверджена наказом Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України від 17.08.2018 №20 дск-оп
	Тимчасова доктрина застосування сил оборони держави, затверджена наказом Генерального штабу Збройних Сил України від 31.03.2020 №124/дск
ВКП 7-00(01).01	Доктрина підготовки сил оборони держави, затверджена наказом Генерального штабу Збройних Сил України від 21.01.2020 №18
ВДКП 7-00(03).01	Доктрина з організації підготовки у Збройних Силах України від 03.07.2020 № 1929/НВГШ
ВКП 7-00(01).01	Доктрина організація об'єднаної підготовки сил оборони держави, затверджена начальником Генерального штабу Збройних Сил України від 01.08.2020 №2694/НВГШ
ВКП 7-00(01).01	Доктрина з вивчення та впровадження досвіду у Збройних Силах України, затверджена начальником Генерального штабу Збройних Сил України від 03.07.2020 №1928/НВГШ
ВКП 7-00(03).01	Доктрина з організації оцінювання (сертифікації) у Збройних Силах України, затверджена начальником Генерального штабу Збройних Сил України від 03.07.2020 №1930/НВГШ
ВДКП 7-00(03).01	Наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 27.01.2020 № 26 “Про порядок розроблення (розміщення) стандартів (каталогів завдань) з підготовки та проведення оцінювання за стандартами підготовки Збройних Сил України”.
ADP 7-0	“Training” JULY 2019 (Тренування)
ADRP 7-0	“Training units and developing leaders”? AUGUST 2012 (Підготовка відділень та розвиток лідерів)
FM 7-0	“Train to win in a complex world”, OCTOBER 2016 (Спрямованість бойової підготовки на досягнення здатності перемагати у складних умовах сучасного світу, видання жовтень 2016 року)

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ

Бойова підготовка – це цілеспрямований та організований процес навчання військовослужбовців військових частин і підрозділів, а також злагодження органів управління (штабів) тактичного рівня, військових частин (підрозділів) з метою досягнення їх готовності до виконання завдань за призначенням як у мирний час, так і в особливий період.

Бойова готовність військової частини (підрозділу) – стан, що визначає її (його) спроможність реалізувати бойовий потенціал для виконання завдань за призначенням в конкретних умовах обстановки у визначений період.

Боездатний стан – стан, коли військова частина укомплектована навченим особовим складом, штатним озброєнням та військовою технікою (далі – ОВТ), забезпечена необхідними матеріально-технічними засобами та набула визначених бойових спроможностей.

Бойовий вишкіл – це комплекс знань, умінь та навичок особового складу військ (сил), його морально-психологічних і фізичних якостей; навченість і злагодженість підрозділів, військових частин (кораблів), органів управління та їх здатність виконувати завдання за призначенням. Бойовий вишкіл включає польовий, повітряний та морський вишкіл.

Військове навчання – це організований процес передачі військовослужбовцям знань, формування та вдосконалення в них умінь і навичок, психологічної та фізичної готовності, необхідних для виконання функціональних обов'язків за посадовим призначенням як індивідуально, так і в складі підрозділів у мирний час так і в особливий період.

Документи – це стандартизовані носії інформації про факти, події та діяльність військових організаційних структур (накази, розпорядження, плани, доповіді, пропозиції тощо), які є результатом виконання стандартизованих процедур.

Елемент (піделемент) – складова частина розділу оціночного листа стандарту підготовки.

Завдання (підзавдання) – це чітко визначена дія (-ї), яка (-і) оцінюється та виконується органом військового управління, військовою частиною (штабом, підрозділом, тимчасово створеним військовим формуванням), військовослужбовцем.

Заняття з визначених предметів навчання – це систематичні або періодичні заняття які проводяться з метою підвищення знань, набуття практичних вмінь та навичок, необхідних для виконання функціональних обов'язків за посадою.

Зворотний зв'язок – вплив результатів роботи будь-якої системи на характер її подальшого функціонування.

Злагодженість підрозділу – погодженість дій військовослужбовців під час виконання завдань у складі підрозділу відповідно до вимог стандартів підготовки.

Знання у військовій сфері – сукупність відомостей про військову дійсність, набутих військовослужбовцями у процесі військового навчання.

Індивідуальна спроможність військовослужбовця – рівень його теоретичних знань, практичних умінь та навичок, психологічних та фізичних якостей, якими повинен володіти військовослужбовець для якісного виконання функціональних обов'язків відповідно до займаної посади.

Індивідуальна підготовка – це цілеспрямований та організований процес послідовних заходів навчання та виховання всіх категорій військовослужбовців, спрямований на формування у них потрібного рівня знань, умінь, навичок, фахової майстерності, фізичних та психологічних якостей для виконання обов'язків за посадою (спеціальністю) як у мирний час, так і в особливий період.

Каталог (підкаталог) завдань (підзавдань) (Mission-essential task) (далі – КЗ(П) (МЕТ)) – структурований та систематизований перелік основних (додаткових, додаткових супутніх) завдань (підзавдань), складений у певному порядку з відображенням наданих позначень (набір реєстраційних кодів) та найменуванням завдання (підзавдання), які застосовуються військовою організаційною структурою або військовослужбовцем для виконання визначеного завдання з метою набуття необхідних спроможностей.

Колективна підготовка – це цілеспрямований та організований процес послідовних заходів підготовки органів військового управління, військових частин (підрозділів) та створених на тимчасовій основі тактичних груп, який проводиться для досягнення тактичного рівня злагодженості, що забезпечить ефективне виконання покладених на них завдань як у мирний час, так і в особливий період.

Коригування – зміна навчальних цілей, способів, форм та методів навчання відповідно до отриманих результатів.

Критерій – підстава для оцінки предмета або явища, визначення або класифікація чогось, мірило.

Критично важливий елемент – визначена складова частина (елемент, піделемент) оціночного листа стандарту підготовки, невиконання якого призведе до невиконання стандарту підготовки в цілому.

Курсова підготовка – навчальний процес, який організовується і проводиться на базі вищих військових навчальних закладів (навчальних центрів) відповідно до вимог керівних документів, перед призначенням військовослужбовців на вищу посаду або для підвищення їх кваліфікації.

Метод навчання – це сукупність прийомів і способів, за допомогою яких здійснюється передача та засвоєння знань та формування вмій.

Морський вишкіл – це комплекс навичок екіпажів кораблів та органів управління з ведення бойових дій та виконання кораблями (групами (угрупованнями) кораблів) завдань за призначенням.

Навички військовослужбовця – здатність військовослужбовця автоматично виконувати певні дії. Практичне застосування знань, умінь та навичок у ході навчального процесу забезпечує їх перетворення на професійну майстерність.

Навчально-бойове завдання – перелік завдань, які визначаються об'єкту оцінювання для відпрацювання під час заходів підготовки з метою набуття необхідних оперативних (бойових) спроможностей для виконання завдань,

передбачених оперативними (бойовими) планами.

Об'єднана підготовка – це організований за єдиним замислом і планом процес навчання військовослужбовців, злагодження органів військового управління, військових частин (кораблів), підрозділів, які є складовими частинами двох і більше видів (родів) військ (сил), ІВФ та ПрО (якщо такі визначені) з метою досягнення їх готовності до об'єднаних дій у складі відповідного угруповання.

Оперативні (бойові, спеціальні) спроможності – сукупність властивостей, які визначають здатність органів військового управління (штабу), військової частини (підрозділу, корабля) виконати завдання (бойові завдання) за призначенням відповідно до визначених стандартів підготовки.

Очікуваний результат навчання – запланований ідеальний результат (еталон, стандарт), якого необхідно досягти за результатами навчання.

Оцінка – перевірка військової частини (підрозділу) вищим в порядку підлеглості командуванням для визначення її (його) відповідності військовим стандартам та можливості зарахування її (його) до переліку готових військових частин (підрозділів).

Період підготовки – строк, протягом якого орган військового управління (військова частина, підрозділ, корабель) знаходиться в одному із визначених станів, а саме: відновлення боєздатності (базовий період підготовки); інтенсивної підготовки (період інтенсивної підготовки); виконання завдань (підтримання готовності до виконання завдань) за призначенням (період підтримання навченості), основний зміст періодів підготовки та їх тривалість визначені у Концепції підготовки ЗС України.

Перелік навчально-бойових (оперативних, спеціальних), індивідуальних завдань (METL) (далі – ПНБ (О, С, І) З) – це перелік основних (додаткових, додаткових супутніх) завдань (підзавдань) необхідний для ефективного виконання визначеного основного завдання, яке визначається органу військового управління, військовій частині (штабу, підрозділу, тимчасово створеному військовому формуванню), військовослужбовцю для відпрацювання під час заходів підготовки з метою послідовного набуття необхідних оперативних (бойових, спеціальних), індивідуальних спроможностей, передбачених оперативними (бойовими) планами та програмами індивідуальної підготовки.

Польовий вишкіл – це комплекс умінь та навичок військовослужбовців, злагодженість підрозділів, військових частин, органів управління (штабів військових частин) та їх здатність вести бойові дії в різних умовах обстановки або виконувати інші завдання за призначенням.

Повітряний вишкіл – це навички екіпажів повітряних суден злагоджено виконувати спеціальні та бойові завдання в різних умовах повітряної обстановки. Досягається поступовою та системною льотною, льотно-тактичною та бойовою підготовкою авіаційних підрозділів в повітрі.

Показник – кількісна або якісна величина окремої властивості або сукупності властивостей об'єкта перевірки, яка характеризує його дійсний стан на даний період часу. Показник, зазвичай має найменування, позначку і значення.

Розрізняють кількісні (значення - числова величина) і якісні показники (значення - словесний не кількісний опис міри прояви властивості або сукупності властивостей, що розглядаються).

Предмет навчання – система понять про явища, закономірності, закони, теорії будь-якої відповідної сфери діяльності із визначенням потрібного рівня сформованості у тих, хто навчається, певної сукупності знань, умінь і навичок.

Приєм – окрема дія, рух.

Процес – сукупність ряду послідовних дій, спрямованих на досягнення певного результату.

Процедури – це встановлений порядок безпосереднього виконання завдань службової діяльності військовослужбовця (алгоритм, методика, заняття, технологічні картки тощо), за допомогою яких реалізуються управлінські (службові) функції.

Професійна майстерність – здатність військовослужбовця цілеспрямовано та творчо використовувати свої знання, уміння та навички в процесі практичної діяльності з отриманням відповідного досвіду.

Психологічна готовність до бойових дій – стан психіки військовослужбовця, який характеризує його готовність до бойових випробувань, активних і рішучих дій з виконання бойових завдань.

Самооцінювання – перевірка командувачами (командирами, начальниками) стану готовності підпорядкованих військ (сил, підрозділів) та визначення необхідних заходів з підготовки до оцінювання).

Сертифікація – процедура, за допомогою якої призначений у встановленому порядку орган військового управління документально засвідчує відповідність військової частини (підрозділу) вимогам стандартів.

Система – сукупність взаємопов'язаних елементів, що утворюють єдине ціле, взаємодіють з середовищем та між собою, мають відповідну мету.

Спроможність – властивість, що дозволяє здійснювати певні дії для досягнення конкретної мети з урахуванням визначених ресурсів.

Спосіб – певна дія (послідовність дій), прийом або система прийомів, яка дає можливість зробити, здійснити що-небудь, досягти чогось.

Спроможність – властивість, що дозволяє здійснювати певні дії для досягнення конкретної мети з урахуванням визначених ресурсів.

Стандарт підготовки – нормативний документ (уніфікований процес), який визначає послідовність досягнення органами військового управління (штабами, військовими частинами, підрозділами, кораблями, військовослужбовцями) оперативних (бойових, спеціальних), індивідуальних спроможностей до виконання конкретних завдань та визначає критерії їх оцінки. Стандарти підготовки поділяються на стандарти індивідуальної (базової загальновійськової, фахової) підготовки та колективної підготовки і спрямовуються на досягнення сумісності у підготовці підрозділів ЗС України та держав – членів НАТО.

Стандарт функціональних обов'язків – це перелік вимог до рівня індивідуальних спроможностей військовослужбовця, що він повинен знати, практично вміти та мати навички виконувати відповідно до займаної посади.

Тренування – осмислене багаторазове повторення (виконання) вже вивчених вправ (прийомів, дій) з метою їх закріплення (удосконалення).

Уміння військовослужбовця – здобута на основі отриманих завдань у військовій сфері здатність військовослужбовців виконувати належним чином певні дії на практиці. Систематичні та цілеспрямовані тренування тих, хто навчається шляхом виконання певних дій, які забезпечують перетворення знань та умінь на навички.

Форма навчання – організаційна складова процесу військового навчання, яка відображає сукупність умов, в яких здійснюється навчання, а саме: склад тих, хто навчається, структуру заняття, місце його проведення, тривалість.

Цикл навчання – строк, за який орган військового управління, військова частина (підрозділ, корабель) набуває та підтримує здатність виконувати визначені їм завдання і складається з трьох періодів підготовки (базового, інтенсивного та підтримуючого).

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

Скорочення та умовні позначення	Повне словосполучення та поняття, що скорочуються
1	2
БН	Бойове навчання
БПАК	Безпілотний авіаційний комплекс
БрТН	Бригадне тактичне навчання
БС	Бойові стрільби
БТГр	Батальйонна тактична група
БТН	Батальйонне тактичне навчання
ВБС	Вправа бойових стрільб
ВВНЗ	Вищі військові навчальні заклади
ВДО	Важливі державні об'єкти
ВМБ	Військово-морська база (морський район)
ВМС	Військово-морські сили
ВНП ВНЗ	Військовий навчальний підрозділ вищих навчальних закладів
ВОС	Військово-облікова спеціальність
ГВ	Групова вправа
ГНЦ	Гірський навчальний центр
ГШ	Генеральний штаб
ДБВ	Двостороння бойова вправа
ДШВ	Десантно-штурмові війська
ЗРВ	Зенітні ракетні війська
ЗС України	Збройні сили України
ІВФ та ПрО	Інші військові формування та правоохоронні органи
ІМБД	Імітаційне моделювання бойових дій
ІМЗ	Інструкторсько-методичне заняття
КБП	Курси бойової підготовки
КЗ	Каталог завдань
КОМ	Концепція оперативних можливостей
КСП	Командування сил підтримки Збройних Сил України
КСЛ	Командування сил логістики Збройних Сил України
КТСЗ	Комплексне тактико-стройове заняття
КШН	Командно-штабне навчання
КШТ	Командно-штабне тренування
ЛТВ	Льотно-тактична вправа
ЛТН	Льотно-тактичне навчання
МО	Міністерство оборони
МТЗ	Матеріально-технічне забезпечення (засоби)
МЦМБ	Міжнародний центр миротворчості та безпеки Національної Академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

1	2
НБЗ	Навчально-бойове завдання
НМТБ	Навчальна матеріально-технічна база
НУ	Наукова установа
НЦ	Навчальних центрах
НТЦ	Навчально-тренувальний центр
НЦПП	Навчальний центр підготовки підрозділів
ОВТ	Озброєння та військова техніка
ОВУ	Органи військового управління
ОК (ОУВ (ОТУВ))	Оперативне командування (оперативне угруповання військ (оперативно-тактичне угруповання військ))
ОТУ	Оперативно-тактичне угруповання
ПВ	Польовий вихід
ПП та ОС	Процес планування та оцінки сил
ППД	Пункт постійної дислокації
ППО	Протиповітряна оборона
ПНБЗ	Перелік навчально-бойових завдань
ПС	Повітряні Сили
ПУ	Пункт управління
РВіА	Ракетні війська і артилерія
РЕБ	Радіоелектронна боротьба
РЕР	Радіоелектронна розвідка
РТВ	Радіотехнічні війська
РТГр	Ротна тактична група
РТН	Ротне тактичне навчання
РХБз	Радіаційний, хімічний, біологічний захист
РШТ	Роздільне штабне тренування
СВ	Сухопутні війська
СпП	Спеціального призначення
ССпО	Сили спеціальних операцій
СТІ	Стандарт індивідуальної підготовки
СТК	Стандарт колективної підготовки
СТП	Стандарт підготовки
СФОСМ	Спільний фонд оперативних сил та можливостей
СШТ	Спільне штабне тренування
ТГр	Тактична група
ТЛ	Тактична літучка
ТН	Тактичне навчання
ТН з БС	Тактичне навчання з бойовою стрільбою
ТСЗ	Тактико-стройове заняття
ТСПН	Тактико-спеціальне навчання
ТСПЗ	Тактико-спеціальне заняття
УгрРзС	Угруповання різнорідних сил
ЦІМ	Центр імітаційного моделювання
ЦП	Цілі партнерства
ШТ	Штабне тренування

1	2
CREVAL	Стандарт оцінки штабів (підрозділів) сухопутних військ НАТО
CL	“Check listi” Оціночний лист
MAREVAL	Стандарт оцінки штабів (підрозділів) військово-морських сил НАТО
MILES	Лазерна система імітації тактичних дій
MET	“Mission-essential task” Каталог завдань
METL	“Mission-essential task list” Перелік навчально-бойових завдань
NATO (НАТО)	North Atlantic Treaty Organization (Організація Північноатлантичного договору)
NTL	Перелік завдань для оцінки I рівня штабів (підрозділів) НАТО
STANAG	Стандартизована Угода НАТО
TACEVAL	Стандарт оцінки штабів (підрозділів) військово-повітряних сил НАТО

1. ОСНОВИ БОЙОВОЇ ПІДГОТОВКИ

1.1. Загальні положення

1.1.1. Метою бойової підготовки у Збройних Силах України є забезпечення готовності військових частин і підрозділів до ефективного виконання завдань за призначенням в будь-яких умовах обстановки, участі у міжнародних операціях з підтримки миру та безпеки і досягнення сумісності із збройними силами держав-членів НАТО.

Бойова підготовка повинна мати динамічну та інноваційну спрямованість з недопущенням ментальності шаблонного військового мислення на креативну ініціативу, яка дозволить перемагати в бою. Використання нових технологій, імітаційних моделей, тренажерів тощо та їх поєднання з реальною обстановкою має значно покращити рівень підготовки та зменшити витрати матеріальних ресурсів.

Кожен військовослужбовець повинен – пройти відповідний курс (цикл) підготовки та бути готовим до виконання функціональних обов'язків в бойових умовах. Успіх в бою не приходить випадково. Він є наслідком напруженої та складної підготовки, що проводиться для забезпечення виконання бойового завдання з максимальним результатом досягнення перемоги та збереження життя військовослужбовця. Ці завдання будуть виконані лише за допомогою постійної підготовки для досягнення стандартів всіх видів підготовки.

1.1.2. Мета організації бойової підготовки у Збройних Силах України досягається підтриманням та підвищенням рівня навченості особового складу, його психологічної готовності до виконання завдань, злагодженості військових частин (підрозділів, кораблів) та набуття ними визначених бойових спроможностей.

Складовими частинами бойової підготовки є:

індивідуальна підготовка військовослужбовців військових частин і підрозділів;

колективна підготовка управління (штабу) військових частин та підрозділів;

колективна підготовка військових частин та підрозділів.

1.1.3. Спрямованість бойової підготовки – це концепція, що використовуються для визначення потреби у підготовці в мирний час, виходячи з визначених (спланованих) та можливих у майбутньому завдань, на яких зосереджуються основні зусилля командувачів (командирів, керівників), органів військового управління (штабів) і будується вся система бойової підготовки.

Спрямованість бойової підготовки визначається на підставі принципів положень Військової доктрини України, Концепції підготовки Збройних Сил і з урахуванням тенденцій розвитку військового мистецтва. Вона формується на науковій основі з використанням досвіду збройних конфліктів і навчань,

перспектив розвитку військових організаційних структур і ОВТ військ (сил), а також досвіду підготовки армій країн членів НАТО.

Спрямованість бойової підготовки визначає:

до якої війни (збройного конфлікту) готувати Збройні Сили України; яким способом і формам ведення бойових дій потрібно вчити війська (сили);

напрямки і перспективи їх розвитку.

1.1.4. Основними завданнями бойової підготовки є:

підтримання готовності військових частин та їх підрозділів на рівні, що забезпечує виконання завдань за призначенням самостійно, у складі міжвидових угруповань, об'єднаних сил, в міжнародних місіях (операціях);

набуття та удосконалення спроможностей управлінь (штабів) військових частин (підрозділів) щодо планування бою (бойових дій), управління підрозділами у ході виконання завдань;

вдосконалення рівня злагодженості військових частин та їх підрозділів, взаємодії з військовими частинами (підрозділами) інших видів, родів військ (сил), інших складових сил оборони під час виконання спільних завдань;

досягнення взаємосумісності зі збройними силами країн-членів, набуття навиків особовим складом щодо використання штабних процедур НАТО під час прийняття рішення на бій (бойові дії) та управління підрозділами;

опанування особовим складом нових зразків озброєння та військової техніки, набуття знань, умінь та навичок щодо їх експлуатації і підтримання в готовності до застосування;

формування в особового складу високого бойового духу, психологічної стійкості та набуття фізичної готовності до виконання завдань за призначенням; впровадження передового досвіду застосування ОВТ та ведення бойових дій.

1.1.5. Принципи бойової підготовки:

1.1.5.1. Відповідальність командирів за бойову підготовку: бойова підготовка є основним обов'язком командувачів та командирів всіх рівнів. Командувачі (командири, начальники) повинні довести до свідомості всіх підлеглих пріоритетність бойової підготовки, забезпечити максимальну присутність особового складу на важливих заходах підготовки і ефективно провести підведення підсумків результатів виконаних заходів бойової підготовки. Вони повинні направляти всі свої знання, навички та досвід для досягнення стандартів підготовки. Ефективність заходів бойової підготовки досягається їх всебічним забезпеченням і підтримкою з боку старших командирів (начальників).

Ефективна підготовка є головним пріоритетом командирів. Командир є основним керівником підготовки, він також несе відповідальність за бойову готовність свого підрозділу. В умовах війни підготовка продовжується, при цьому вищим за неї пріоритетом можуть бути лише бойові дії або операції з

підтримки бойових дій. Командири та начальники повинні намагатися отримати максимум користі від кожної можливості проведення підготовки.

1.1.5.2. Зосередження на визначених завданнях: бойова підготовка військ організовується, проводиться та оцінюється відповідно до визначених стандартів індивідуальної (фахової) та колективної підготовки. Військові частини (підрозділи) отримують завдання на підготовку на підставі аналізу покладених завдань, в яких визначаються головні та супутні завдання для кожного виду бойових дій. Перелік цих завдань (METL) координується вертикально зверху - до низу по командній ланці, а також горизонтально серед рівних та підтримуючих підрозділів для забезпечення виконання спільних завдань. В подальшому під час організації та проведення заходів планування підготовки на навчальний рік, відповідна військова організаційна структура використовуючи необхідний підкаталог завдань – з загального Каталогу завдань, буде здійснювати послідовне складання Переліку навчально-бойових (оперативних, спеціальних) та індивідуальних завдань під визначене (-у) їй завдання (спроможність).

1.1.5.3. Орієнтація на виконання: Плани підготовки створюються для досягнення чітких результатів, які можна досягти та оцінити, тобто реальних. Процес підготовки повинен більше ґрунтуватися на стандартах підготовки, аніж на часових параметрах, тобто пріоритетом повинно бути досягнення відповідного необхідного рівня навченості, а не виконання заходу у відведені часові показники.

1.1.5.4. Багаторівнева підготовка: вся діяльність з підготовки формується з чітко сформованої логічної послідовності завдань підготовки для кожної військової організаційної структури, підрозділу військової частини, що навчається, і складається з індивідуальної підготовки особового складу та злагодження підрозділів. Плани підготовки складаються з урахуванням можливості проводити заходи підготовки кожним структурним підрозділом військової частини.

1.1.5.5. Єдність стандартів: командування видів Збройних Сил України, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України, які мають безпосередньо підпорядковані військові частини (підрозділи) повинні визначити перелік (каталог) стандартів індивідуальної (фахової) та колективної підготовки, які відноситимуться до всіх частин та підрозділів під їхнім командуванням.

1.1.6. Вимоги що висуваються до бойової підготовки:

реалізація принципів бойової підготовки – тверде знання і вміле застосування командирами (начальниками), органами управління (штабами) принципів бойової підготовки в ході повсякденної діяльності військ (сил);

досягнення необхідного результату (рівня) навченості – чітке визначення командирами (керівниками) цілей і завдань бойової підготовки та забезпечення

ними необхідних результатів навчання військовослужбовців, підрозділів, військових частин (кораблів), органів управління (штабів) на всіх етапах їх підготовки;

відповідність спрямованості бойової підготовки принципам доктринальних документів, очікуемого оперативного (оперативно-тактичного) середовища, особливостей фізико-географічних умов і оперативного обладнання місцевості, завданням, покладеним на підрозділ, військову частину, орган управління (штаб);

узгодженість підготовки всіх категорій – узгодження підготовки військовослужбовців, підрозділів, військових частин (кораблів), органів управління (штабів) за цілями, завданнями, змістом навчання, місця і часу проведення заходів;

раціональне використання навчально-матеріальної бази бойової підготовки;

впровадження автоматизованих систем і засобів автоматизації в процес організації, супроводу та аналізу результатів бойової підготовки;

максимально можливе зниження потенційної небезпеки при проведенні заходів бойової підготовки.

1.1.7. Необхідний рівень бойової підготовки досягається:

знанням командувачами (командирами, начальниками) реального стану підготовленості підпорядкованих військових організаційних структур;

продуманим і обґрунтованим плануванням підготовки відповідно до визначених оперативних (бойових, спеціальних) спроможностей відповідно до Типового каталогу завдань з підготовки ЗС України;

чіткою та якісною постановкою завдань на організацію підготовки, здійсненню контролю і наданням практичної допомоги підлеглим;

повсякденним керівництвом бойовим навчанням і особистою участю командирів (начальників) у навчанні підлеглих;

виконанням розпорядку дня, регламенту службового часу, планів і розкладів занять, недопущення їх зривів, переносів і відриву особового складу від бойового навчання;

своєчасною підготовкою і всебічним забезпеченням заходів бойової підготовки;

прикладним характером і практичною спрямованістю навчання військовослужбовців;

створенням умов підготовки, близьких до бойової обстановки, ефективним використанням навчально-матеріальної бази, її розвитком, вдосконаленням і підтримкою в справному стані;

постійним пошуком нових форм і методів навчання військовослужбовців, вдосконаленням методичної майстерності керівників занять;

об'єктивним оцінюванням результатів проведення заходів підготовки та врахування їх у подальшому для внесення коректив у плани підготовки;

постійним вивченням передового досвіду підготовки у ЗС України та впровадженням його у подальших заходах підготовки військових організаційних структур;

дотриманням заходів безпеки при виконанні навчально-бойових завдань під час проведення заходів бойової підготовки.

1.2. Система бойової підготовки

1.2.1. Система бойової підготовки (див. рис. 1) – це сукупність функціонально взаємопов'язаних підсистем (елементів), які взаємодіючи між собою сприяють досягненню основної мети бойової підготовки – нарощування індивідуальних спроможностей особового складу, бойових спроможностей підрозділів, військових частин, органів військового управління для забезпечення виконання завдань за призначенням як в мирний час так і в особливий період.

Елементами системи бойової підготовки є:

а) суб'єкти бойової підготовки – органи військового управління (штаби) військових частин, які безпосередньо здійснюють управління бойовою підготовкою, проведенням її заходів та всебічним забезпеченням;

б) об'єкти бойової підготовки - екіпажі, обслуги, підрозділи, військові частини та органи військового управління (штаби), з якими проводиться навчання;

в) засоби, які забезпечують організацію бойової підготовки.

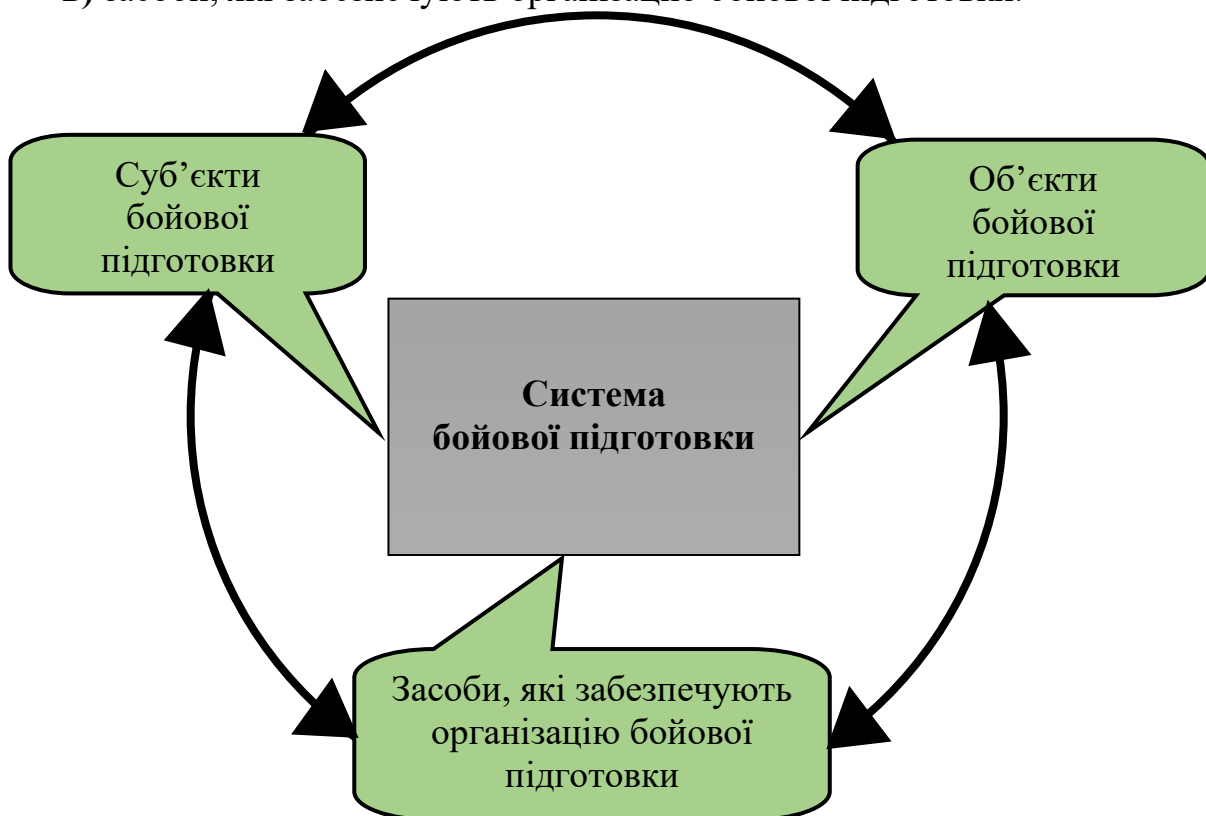

Рисунок 1 – система бойової підготовки

Всі елементи системи бойової підготовки взаємозалежні і органічно взаємодіють з іншими системами підготовки і забезпечення Збройних Сил України.

1.2.2. Зміст бойової підготовки - досягнення стандартів, встановлених для військових частин та підрозділів, та у відповідності до вимог керівних документів, що регламентують порядок підготовки та застосування як окремого військовослужбовця так і підрозділу. Якщо для підготовки до виконання поставленого завдання необхідно використання керівних документів, що знаходяться у стадії розробки, або для підготовки до виконання завдання стандарти не визначені, командир визначає завдання, умови та стандарти своїми наказами та вказівками, спираючись на власний досвід проведення подібних операцій та на свій професійний досвід.

1.2.3. Методика бойової підготовки - сукупність форм і методів навчання та військового виховання військовослужбовців, злагодження підрозділів, військових частин (кораблів), органів управління (штабів).

1.2.4. Навчально-матеріальна база бойової підготовки - сукупність матеріальних засобів і технічних пристроїв, а також обладнаних районів місцевості (навчальні об'єкти і поля), призначених для забезпечення навчання військовослужбовців за встановленими спеціальностями, злагодження підрозділів, військових частин (кораблів), органів управління (штабів).

1.3. Форми і методи навчання

Для проведення заходів бойової підготовки використовуються різні форми та методи навчання.

1.3.1. Формами навчання у Збройних Сил України є:

самостійна робота, збір, заняття, групова вправа, тактичне заняття, радіотренування, тактико-стройове заняття, літучка, курсова підготовка, навчальна екскурсія, конкурс, штабні тренування, централізована підготовка (у ВВНЗ), бойова стрільба, тренування, тактичне (тактико-спеціальне, льотно-тактичне, корабельне) навчання (у тому числі багатонаціональне).

1.3.2. Методи навчання Збройних Сил України розподіляються на: словесно-наочний, ситуативно-пізнавальний, практичний (репродуктивний), пошуковий (евристичний) та творчий (дослідницький).

Їх сутність полягає:

словесно-наочного – у систематичному та послідовному доведенні керівником навчального матеріалу, показу (демонстрації) предметів, що вивчаються, для отримання тими, хто навчається, нових знань та формування відповідної уяви;

ситуативно-пізнавального – у проведенні розгляду та обговоренні реальних (імовірних) воєнних дій (їх оперативних або тактичних епізодів), ознайомленні з досвідом управління військами (силами) у воєнних конфліктах та розвитку навиків інформаційно-аналітичної діяльності;

практичного (репродуктивного) – у виконанні комплексних дій, відповідно до визначеного керівником заняття алгоритму (завчасно встановленим порядком), для формування необхідних умінь та навичок з метою забезпечення якісного злагодження військово-організаційних структур;

пошукового (евристичного) – у самостійному пошуку тими, хто навчається, інформації (оптимального варіанту дій) за напрямом, який визначив безпосередній начальник (керівник) для здобування додатково необхідних знань (виконання отриманого завдання);

творчого (дослідницького) – у самостійному пошуку шляхів розв'язання проблемної ситуації (виконання поставленого завдання) для здобування глибоких та всебічних знань з використанням творчих та нестандартних підходів.

1.4. Керівництво бойовою підготовкою

1.4.1. Керівництво бойовою підготовкою – процес цілеспрямованого впливу Головнокомандувача Збройних Сил України, начальника Генерального штабу Збройних Сил України, командувачів, (командирів, начальників) на підпорядковані органи військового управління (структурні підрозділи), штаби, військові частини (підрозділи), спрямований на послідовне виконання вимог планувальних документів з бойової підготовки, проведення спланованих заходів підготовки та досягнення визначених спроможностей.

1.4.2. Основними заходами керівництва підготовкою є:

а) постановка (уточнення) завдань командувачами (командирами, начальниками) з організації бойової підготовки на навчальний рік (плановий період);

б) практична реалізація спланованих заходів в підпорядкованих органах військового управління (структурних підрозділах), штабах, військових частинах (підрозділах), установах з одночасним їх коригуванням за результатами контролю;

в) надання практичної допомоги командирам (начальникам), керівникам структурних підрозділів військових організаційних структур, що несуть відповідальність за підготовку своїх підрозділів, в удосконаленні методів їх роботи в ході підготовки та проведення заходів індивідуальної і колективної підготовки;

г) цілеспрямована підготовка командувачів (командирів, начальників) під час проведення зборів (курсів підвищення кваліфікації, інструкторсько-методичних (показових) занять тощо) з метою набуття ними індивідуальних спроможностей щодо методики підготовки та проведення заходів індивідуальної та колективної підготовки, організації підготовки в цілому;

д) розподіл обов'язків та делегування повноважень відповідним посадовим особам щодо керівництва підготовкою та відповідальності;

е) постійне удосконалення навчальної матеріально-технічної бази та своєчасного впровадження в практику підготовки новітніх засобів навчання;

ж) постійне узагальнення передового (кращого) досвіду підготовки і впровадження його у практику діяльності органів військового управління, військових частин (штабів, підрозділів, кораблів);

и) сучасна та науково-обґрунтована розробка військових керівних публікацій (статутів, настанов, інструкцій, стандартів та навчально-методичних посібників, тощо).

2. ОРГАНІЗАЦІЯ БОЙОВОЇ ПІДГОТОВКИ

2.1. Загальні положення

Бойова підготовка здійснюється за каталогом завдань (переліком основних (навчально-бойових завдань)) та стандартами підготовки. Основними елементами такої системи бойової підготовки є:

“Завдання з підготовки” – чітко визначена діяльність, яку можна виміряти, що виконується підрозділом чи військовослужбовцем;

“Умови” – фактори та середовище (обстановка) в якому задача буде виконуватись підрозділом чи військовослужбовцем;

“Стандарт підготовки” – нормативний документ (уніфікований процес), який визначає послідовність досягнення органами військового управління (штабами, військовими частинами, підрозділами, кораблями, військовослужбовцями) оперативних (бойових, спеціальних), індивідуальних спроможностей до виконання конкретних завдань та визначає критерії їх оцінки. Стандарти підготовки поділяються на стандарти індивідуальної (базової загальновійськової, фахової) підготовки та колективної підготовки і спрямовуються на досягнення сумісності у підготовці підрозділів ЗС України та держав – членів НАТО.

“Оцінювання” – кінцевого рівня підготовки підрозділу чи військовослужбовця щодо виконання окремого або декількох завдань з підготовки за питаннями, які будуть визначені в оціночному листі (CL) відповідного стандарту підготовки.

Процес організації заходів бойової підготовки включає етапи:

визначення спроможності (бойового завдання);

визначення та складання необхідного переліку основних завдань (навчально-бойових завдань) (METL) з каталогу завдань (MET) та за необхідності супутніх завдань;

планування підготовки;

проведення підготовки за стандартами (програмами) підготовки;

проведення кваліфікованого оцінювання та визначення готовності підрозділу до виконання бойового завдання;

аналіз, узагальнення та впровадження (внесення змін та доповнень до каталогу завдань), на підставі набутого досвіду та результатів бойової підготовки, змін в планування і процес підготовки військової організаційної структури, військової частини та підрозділу.

2.2. Організація планування бойової підготовки

2.2.1. Планування бойової підготовки – це діяльність суб'єктів підготовки щодо визначення основних завдань підготовки, порядку і послідовності проведення узгоджених за місцем і часом заходів бойової підготовки, які необхідні для набуття об'єктами підготовки визначених спроможностей (оперативних, бойових, спеціальних, індивідуальних), всебічного забезпечення спланованих заходів та відображення їх у планувальних документах

2.2.2. Планування бойової підготовки військових організаційних структур, ОВУ, військових частин (підрозділів) здійснюється на підставі вказівок (директив, наказів, розпоряджень) відповідних командувачів (командирів, начальників). Вказівки визначають спрямованість бойової підготовки та основні завдання. Вказівки є основою для визначення з каталогу необхідних завдань та складання безпосередніми командирами (начальниками) переліку основних завдань з бойової підготовки для кожної військової організаційної структури, військової частини (підрозділу). Перелік основних завдань розробляється з урахуванням досягнутих військовими частинами (підрозділами) результатів бойової підготовки попереднього періоду підготовки, укомплектованістю особовим складом, стану озброєння та військової техніки, всебічного забезпечення.

Вихідними даними для організації загального планування підготовки є:

а) в оперативних командуваннях та їм рівних:

розпорядження з організації підготовки вищих органів військового управління ЗС України;

завдання згідно з оперативними планами застосування;

досягнутий рівень злагодженості органу військового управління, військових частин (підрозділів) (накази з результатами аналізу і оцінювання підготовки тощо);

орієнтовні видатки бюджету Міністерства оборони України, що передбачаються для забезпечення потреби на підготовку оперативних командувань та їм рівних;

накази (розпорядження) командувача військ оперативного командування та їм рівних щодо організації підготовки;

б) у військових частинах:

розпорядження вищого органу військового управління щодо організації підготовки на навчальний рік;

завдання військових частин, визначені замислами та планами застосування;

досягнутий рівень злагодженості військових частин (накази з результатами аналізу підготовки за рік тощо);

накази (розпорядження, доручення) командира (начальника) щодо організації підготовки.

2.2.3. Безпосередньо командирами військових частин на основі переліку бойових спроможностей, які необхідно набути протягом року (циклу підготовки) визначається перелік навчально-бойових завдань із бойової

підготовки, як для усієї військової частини, так і для кожного підрозділу, на основі яких розробляються плани бойової підготовки.

Переліки навчально-бойових завдань формуються в такій послідовності:

з'ясування основного завдання з бойової підготовки, визначеного старшим командиром (начальником);

визначення складових елементів спільного (головного) завдання військової частини;

визначення переліку навчально-бойових завдань, що відповідають складовим кожного завдання, відпрацювання яких забезпечить досягнення мети планування бойової підготовки.

Крім завдань командирами військових частин обирається доцільна, обґрунтована послідовність підготовки особового складу, підрозділів, управлінь військових частин, здійснюються розрахунки обсягів витрат коштів, необхідних для проведення заходів бойової підготовки за окремими елементами та завданнями в цілому, порівняння їх з показниками реальних (прогнозованих) ресурсів.

2.2.4. Керуючись загальними принципами процесу прийняття рішення, командир військової частини (підрозділу) розпочинає процес визначення завдань на підготовку – з визначеної (-их) йому спроможності (-ей) (типових завдань за ситуаціями), яких необхідно досягти під час підготовки.

Порядок роботи командира (штабу) з метою створення переліку завдань, необхідних для виконання спільного (головного) завдання:

за результатами попереднього навчального року (циклу підготовки) усвідомити реальний стан підготовки військової частини (підрозділу) та після вивчення завдання старшого начальника визначити, яких бойових спроможностей необхідно набути та на чому зосередити основну увагу під час підготовки;

з первинних джерел створення переліку завдань, необхідних для виконання спільного (головного) завдання (наказам з підготовки, функціональним завданням, планам бойових дій, завдань визначених бойовими статутами) – визначити основні завдання;

на основі спільного (головного) завдання сформулювати завдання військової частини;

з переліку основних завдань виділити ті, які визначають виконання завдань старшого командира (штабу);

такі завдання в порядку черговості внести в список, який і буде переліком основних (додаткових супутніх) навчально-бойових завдань, необхідних для виконання спільного (головного) завдання;

перелік основних (додаткових супутніх) навчально-бойових завдань, необхідних для виконання спільного (головного) завдання військової частини надається на затвердження старшому командуванню. Якщо старший командир (начальник) переформулював завдання, командир повинен повторно провести аналіз і заново скласти перелік завдань, необхідних для виконання спільного (головного) завдання.

Результатом цієї роботи є вироблення командиром військової частини замислу підготовки військової частини протягом навчального року (циклу підготовки).

Наступним кроком є підготовка плану бойової підготовки військової частини (підрозділу), що включає завдання, та час на їх відпрацювання. Результатом планування – є розробка плану-календарю безпосередньої підготовки, заснованої на принципі забезпечення досягнення переліку спроможностей (навчально-бойових завдань) від простого до складного у всіх рівнях в окремо взятому підрозділі.

Після затвердження плану бойової підготовки штаб військової частини організує підготовку наказу, який включає вказівки старшого командира (начальника), загальні положення замислу підготовки, завдання посадовим особам військової частини (підрозділу) на всебічне забезпечення заходів бойової підготовки порядок організації індивідуальної та колективної підготовки, керівників та склад груп індивідуальної підготовки, організацію контролю за ходом бойової підготовки, тощо. По закінченні штаб доводить наказ до підпорядкованих підрозділів.

Командир може вносити зміни до плану бойової підготовки у процесі його виконання. На рівні бригади і нижче командир доводить до підлеглих зміни у плані бойової підготовки шляхом видання додаткових наказів з посиленням на основний наказ по організації бойової підготовки.

2.2.5. Після доведення наказу з бойової підготовки командири підрозділів визначають свої переліки навчально-бойових завдань, необхідні для виконання основного завдання. Після цього вони готують плани бойової підготовки підрозділів, в яких відображають завдання підрозділу, основні заходи та завдання підпорядкованим підрозділам.

Перед тим, як затвердити план підготовки, старший командир може визначити основні завдання з переліку навчально-бойових завдань, необхідних для виконання спільного завдання. Таким чином, з усього переліку визначаються навчально-бойові завдання, які обумовлюють виконання завдання старшого командира (начальника). На ці навчально-бойові завдання, має бути спрямована основна увага – вони є критичними під час підготовчого циклу, для їх виконання повинні бути виділені ресурси, так як вони будуть оцінені. В такому порядку все відбувається до рівня роти та їм рівних. Від рівня роти та їм рівних переліки навчально-бойових завдань, необхідних для виконання спільного завдання не визначаються.

На рівні взводу визначаються навчально-бойові завдання взводу, комплексні завдання. Командир роти, плануючи підготовку, може скласти календар підготовки, в якому записуються комплексні завдання, колективні та індивідуальні завдання, а також завдання з підготовки командирів, які розташовуються в логічному порядку, також як і буде проводитися підготовка. З безлічі навчально-бойових завдань командир роти може виділити критичні “обов’язкові” завдання взводу. Їх важливість така ж, як і у бойових завдань. Виконання переліку визначених навчально-бойових завдань усіх підрозділів сприяють виконанню головного (спільного) завдання, поставленого старшим командиром (начальником).

2.3. Всебічне забезпечення бойової підготовки

2.3.1. Загальні положення

Всебічне забезпечення бойової підготовки – це діяльність суб'єктів підготовки щодо забезпечення спланованих заходів підготовки за всіма напрямками постачання відповідно до обґрунтованих заявок і норм забезпечення матеріально-технічними засобами, боєприпасами, пально-мастильними матеріалами, полігонним обладнанням, навчально-тренувальними засобами, коштами тощо.

Всебічне забезпечення бойової підготовки є елементом організації бойової підготовки.

Основними завданнями всебічного забезпечення бойової підготовки є:

забезпечення підпорядкованих військових організаційних структур, військових частин (підрозділів) матеріально-технічними засобами, об'єктами НМТБ та фінансовими ресурсами відповідно до спланованих заходів підготовки, обґрунтованих потреб та заявок;

облік, накопичення, зберігання та ефективне використання фінансових ресурсів і матеріально-технічних засобів;

аналіз ефективності використання виділених на заходи бойової підготовки засобів.

Організаторами всебічного забезпечення бойової підготовки є командувачі, командири, начальники всіх рівнів. Безпосереднє керівництво всебічним забезпеченням підготовки здійснюють їх заступники за напрямками діяльності (через підпорядковані їм служби) та начальники фінансово-економічних органів.

Виконання заходів бойової підготовки бойових підрозділів повинно підтримуватись підрозділами бойового та логістичного забезпечення, для чого плани підготовки цих підрозділів інтегруються до планів бойової підготовки бойових підрозділів, яким вони надають підтримку. Підрозділи бойової підтримки, логістичного забезпечення виконують свої обов'язки кожен день на рівні відділень, взводів (команд) та окремих видів військової спеціалізації для забезпечення (підтримки) підготовки бойових підрозділів.

2.3.2. Підставою для визначення потреб в озброєнні, військовій техніці та матеріально-технічних засобах є:

кількість і тривалість заходів бойової підготовки військової частини (підрозділу);

склад сил і засобів, що залучаються;

розрахунок виділення моторесурсів для забезпечення виконання НБЗ.

Під час планування всебічного забезпечення:

заступник командира з логістики – визначає розрахунок наявного моторесурсу (ресурсу) ОВТ, облікову кількість ОВТ, їх розподіл по групах експлуатації, річні норми експлуатації та інші питання; уточнює необхідні вихідні дані і виділені ліміти по видах постачання, визначає потребу у паливно-

мастильних матеріалах, речовому та квартирно-експлуатаційному майні для забезпечення заходів бойової підготовки;

штаб військової частини – розраховує потребу в роботі ОВТ, необхідний моторесурс (ресурс) для забезпечення спланованих заходів бойової підготовки, норми витрати моторесурсів (ресурсів) на зразок ОВТ, уточнює кількість тих, хто навчається, по категоріях та періодах навчання.

Заступник командувача (командира) ОК та їм рівних (військової частини) з логістики з підпорядкованими їм службами розробляють відповідні додатки до плану бойової підготовки з необхідними розрахунками та подають заявки на отримання матеріальних засобів для забезпечення заходів бойової підготовки.

2.3.3. Навчальна матеріально-технічна база створюється й удосконалюється відповідно до потреб бойової підготовки військ, специфіки їх застосування у бою, відповідно до вимог наказів МО України, Генерального штабу ЗС України, інших військових керівних деталізованих публікацій і забезпечує:

якісне виконання заходів бойової підготовки та навчання;

досягнення високого рівня польового (повітряного, морського) вишколу військ та фізичної підготовки особового складу;

проведення злагодження штабу, військової частини (підрозділів).

Навчальна матеріально-технічна база ЗС України складається з:

польової НМТБ ;

приказарменої НМТБ (навчальних центрів, ВВНЗ та військових частин);

навчальна матеріально-технічна база бойового злагодження;

тренажерної бази (систем імітаційного моделювання бойових дій, лазерних систем прицілювання та ураження, групових та одиночних тренажерів на ОВТ, електронних та мультимедійних тирів);

навчального програмного забезпечення;

фільмотек;

бібліотек навчальної та навчально-методичної літератури.

Польова НМТБ забезпечує повноцінну підготовку військових частин (підрозділів), які виведені на відновлення боєздатності (сформовані заново, переозброюються) та знаходяться в районі виконання бойових завдань відповідно до вимог Концепції підготовки ЗС України, Алгоритму відновлення боєздатності та виконання взятих Україною міжнародних зобов'язань.

Загальновійськовий полігон забезпечує проведення бригадних (батальйонних) тактичних навчань з БС та застосуванням всіх засобів вогневого ураження бригади, в тому числі приданих (з обмеженнями та імітацією), ведення (в тому числі із обмеженнями) всіх видів тактичних дій та пересування посиленої механізованої (танкової, десантно-штурмової, повітрянодесантної, аеромобільної, мотопіхотної) бригади, розміщення в базових таборах (районах зосередження) до двох посилених бригад (батальйонів) одночасно;

Бригадний полігон забезпечує проведення ротних (батальйонних з обмеженнями) тактичних навчань з БС та обмеженим застосуванням засобів вогневого ураження, ведення (в тому числі з обмеженнями) всіх видів

тактичних дій посиленої механізованої (танкової, десантно-штурмової, повітрянодесантної, аеромобільної, мотопіхотної) роти (батальйону), розміщення в базових таборах (районах зосередження) до посиленого батальйону.

Стрільбище військової частини повинно забезпечувати навчання та підтримання початкових індивідуальних навичок з вогневої підготовки.

Морські полігони забезпечують проведення тактичних навчань з корабельними групами у взаємодії з наземними (повітряними) компонентами Військово-морськими Силами ЗС України та іншими видами (родами) військ ЗС України.

Авіаційні полігони забезпечують проведення льотних тактичних навчань до ескадрильї включно, в тому числі для практичного навчання взаємодії з наземним компонентом ЗС України (з проведенням ними навчань або практичних дій).

Полігон для стрільби далекобійними засобами (випробувальний полігон) забезпечує застосування всіх вогневих засобів ЗС України з проведенням тактичних навчань з корабельною тактичною групою, ескадрильєю, ракетним (реактивним, артилерійським, зенітним) дивізіоном.

Використання об'єктів інфраструктури України та ділянок місцевості, які не є власністю МО України, здійснюється для досягнення реалістичності під час проведення навчань, та створення особливих умов (дії в умовах населених пунктів, підприємств), навчання дій в умовах незнайомої місцевості.

Приказармена навчальна матеріально-технічна база забезпечує повноцінну індивідуальну підготовку, окремі елементи підготовки відділень (розрахунків) та відповідну підготовку штабів з урахуванням впровадженні інноваційних технологій та методики навчання.

Навчальна матеріально-технічна база бойового злагодження забезпечує збільшення можливостей існуючих полігонів для своєчасного бойового злагодження військових частин, в тому числі резерву та територіальної оборони. Додатково з органами місцевої влади погоджуються ділянки місцевості, які підлягають відчуженню. Для нарощування спроможностей полігону завчасно створюються запаси комплектів радіокерованого мішеневого обладнання, гонгів, матеріалу для мішеней тощо.

Тренажерна база забезпечує набуття (в умовах, наближених до реалістичних, в дуельній ситуації, з економією моторесурсу та з об'єктивною оцінкою) початкових навичок в діях при ОВТ, зброї та підтримання професійних навичок (одиначні тренажери, електронні та мультимедійні тири, навчально-тренувальні комплекси з використанням ОВТ та їх макетів), набуття навичок командирами в управлінні боєм та особовим складом в діях у складі підрозділу (колективні тренажери, системи лазерного прицілювання та ураження), навчання штабів (систем імітаційного моделювання бойових дій).

Навчальне програмне забезпечення призначено для навчання командирів (начальників) прийняттю обґрунтованих рішень щодо застосування (всебічного забезпечення) військових частин та підрозділів, для дистанційного навчання та для проведення тестувань. У військових частинах, штабах обладнується відповідний клас з комп'ютерною технікою. Навчальне програмне забезпечення

розробляється (вибираються з існуючих) за технічними завданнями та включаються в Каталог навчального програмного забезпечення ЗС України.

Фільмотека містить наглядну інформацію щодо підготовки та проведення найбільш важливих заходів підготовки, методичку підготовки та проведення занять по всім напрямкам, іноземний досвід, оперативну документальну інформацію із районів виконання бойових завдань та районів проведення навчань, по застосуванню засобів ураження, ОВТ. Облік здійснюється в Каталозі навчальних фільмів ЗС України.

Бібліотека навчальної та навчально-методичної літератури призначена для забезпечення оперативного доступу до всього (по категоріям та обмеженням доступу) обсягу інформації, накопичення та зберігання друкованої інформації стосовно застосування та підготовки підрозділів, у тому числі армій іноземних держав, з метою забезпечення якості підготовки військовослужбовців, штабів та військових частин із врахуванням бойового та історичного досвіду.

У перспективі для збору, узагальнення, аналізу та розповсюдження досвіду підготовки та застосування військових частин та підрозділів ЗС України створюється база даних бойової підготовки, яка призначена забезпечити необхідною інформацією щодо форм підготовки та застосування військових частин та підрозділів ЗС України.

Для супроводження ходу підготовки в реальному масштабі часу створюється електронна цифрова мережа контролю за бойовою підготовкою і готовністю військових частин і підрозділів ЗС України, яка забезпечує цілодобовий доступ визначених посадових осіб до об'єктів підготовки, документування інформації та забезпечення роботи штабів керівництва (робочих груп) в інтересах аналізу підготовки та її корегування.

2.3.4. Фінансово-економічне забезпечення бойової підготовки Збройних Сил України містить у собі систему заходів, які спрямовані на своєчасне і повне задоволення потреб у коштах на організацію і проведення навчального процесу у військах.

Потреби військових частин ЗС України в коштах забезпечуються за рахунок Бюджету України згідно з кошторисом Міністерства оборони України, який для забезпечення цільового використання бюджетних коштів поділяється на коди програмних та економічних класифікацій видатків (КПКВ та КЕКВ).

Призначення військовим частинам коштів для полігонів на титульні витрати на спорудження, реконструкцію і капітальний ремонт навчальних об'єктів проводиться через довольчі фінансові органи.

2.4. Контроль та надання допомоги

2.4.1. Важливим елементом керівництва бойовою підготовкою є контроль за її ходом і надання допомоги підлеглим.

Метою контролю і надання допомоги підлеглим є визначення реального стану справ щодо:

рівня підготовки підпорядкованих штабів військових частин (підрозділів), військових частин (підрозділів) та особового складу до виконання завдань за призначенням;

ходу підготовки військових частин (підрозділів);

визначення напрямків вирішення проблемних питань у підготовці військових частин (підрозділів) і особового складу;

надання практичної допомоги у вирішенні проблемних питань.

Заходи контролю відображаються:

у планах інспекційної діяльності;

у планах підготовки командувань ЗС України на навчальний рік;

у плані бойової підготовки військових частин, батальйону (йому рівного) на навчальний рік;

у плані-календарі основних заходів бойової підготовки військових частин, батальйону (йому рівного) на місяць.

Періодичність, час і порядок контролю та надання допомоги з організації та проведення бойової підготовки посадовими особами визначаються рішенням командувачів (командирів).

При перевірках організації і ходу занять обов'язково перевіряється стан обліку бойової підготовки.

Результати перевірок записуються в журнали бойової підготовки.

2.4.2. Контроль за ходом бойової підготовки поділяється на поточний (повсякденний) і періодичний.

Поточний (повсякденний) контроль служить для забезпечення якості навчального процесу, коригування процесу навчання, попередження негативних явищ у бойовому навчанні.

Змістом поточного контролю є:

перевірка готовності до проведення заходів бойової підготовки підрозділів, їх всебічне забезпечення та підготовки керівників (інструкторів) до занять;

перевірка організації, методики і ходу проведення занять;

перевірка якості засвоєння (відпрацювання) військовослужбовцями навчальних завдань і нормативів;

перевірка справності й ефективності використання НМТБ.

Поточний (повсякденний) контроль за ходом бойової підготовки проводиться згідно зі зведеним розкладом занять та особистими планами роботи командира й інших офіцерів військової частини.

Посадові особи управління військової частини здійснюють поточний (повсякденний) контроль за ходом бойової підготовки, з періодичністю відповідно до своїх посадових обов'язків, згідно із графіком, який складається щомісячно штабом військової частини.

Періодичний контроль організовується з метою перевірки:

рівня навченості особового складу з окремих предметів навчання;

якості підготовки підрозділів після відпрацювання навчально-бойових завдань, стандартів підготовки (завершення етапів злагодження);

отримання інформації щодо реального стану набуття органами військового управління (штабами), військами (силами) та військовослужбовцями оперативних (бойових, спеціальних), індивідуальних спроможностей, їх готовності (рівня навченості) до виконання визначених завдань;

впровадження передового досвіду і вимог керівних документів у процес навчання.

Змістом періодичного контролю є:

здійснення проміжного (попереднього) оцінювання набуття ОВУ, військовою частиною (підрозділом), військовослужбовцем оперативних (бойових, спеціальних), індивідуальних спроможностей за стандартами підготовки під час проведення заліків, контрольних занять, відповідно до планів підготовки;

проведення оцінювання (сертифікації) військових організаційних структур, військових частин та підрозділів щодо набуття визначених оперативних (бойових, спеціальних) спроможностей;

перевірка бойової підготовки під час проведення інспекційних перевірок військових організаційних структур відповідно до плану інспекційних перевірок.

2.4.3. Рівень готовності військових частин і підрозділів до виконання завдань за призначенням визначається рівнем їх польового (повітряного, морського) вишколу і перевіряється на:

навчаннях військових частин та підрозділів (кораблів);
тренуваннях;
походах;
бойових стрільбах.

2.4.4. Якість підготовки особового складу перевіряється на контрольних заняттях.

Контрольне заняття – вид періодичного контролю, під час якого перевіряються теоретичні знання та практичні навички тих, хто навчається.

Контрольне заняття проводиться методом усного або письмового опитування (експрес-контролю), письмового (комп'ютерного) тестування, контрольного виконання практичних завдань, виконання нормативів.

Основним завданням контрольного заняття є перевірка якості засвоєння теоретичного матеріалу, який розглядався у певний період часу та уміння виконувати практичні навички.

Підсумковий контроль – вид контрольних заходів, який проводиться з метою перевірки рівня засвоєння офіцерами, сержантами та солдатами теоретичних знань та практичних навичок на заключному етапі навчання.

Залік – вид підсумкового контролю, який має на меті перевірити та оцінити теоретичні знання та практичні уміння і навички офіцерів в обсязі виконання функціональних обов'язків та за предметами навчання.

2.4.5. Надання допомоги старшим командиром полягає у навчанні командирів, органів управління (штабів) військових частин і підрозділів організації і методиці вирішення поставлених завдань шляхом підготовки і проведення інструкторсько-методичних і показових занять з підготовки і проведення основних заходів бойової підготовки

2.5. Аналіз і підведення підсумків бойової підготовки

2.5.1. Загальні положення

Під час проведення та по закінченню підготовки командири проводять аналіз виконання відпрацьованих завдань та досягнення мети підготовки, оцінюють рівень готовності підрозділу щодо виконання завдань за призначенням та отримують інформацію про набутий досвід і рівень підготовленості підлеглого особового складу, яка у подальшому повинна бути врахована з метою вдосконалення процесу підготовки та вивчених підрозділом тактичних прийомів, методів та способів ведення бойових дій.

Формами аналізу та узагальнення досвіду є: підготовка підведення підсумків навчань та інших заходів бойової підготовки; розроблення звітів за проведені заходи і за підсумками навчального року (періоду); розроблення рекомендацій з окремих питань підготовки; підготовка і видання інформаційних збірників; проведення воєнно-наукових конференцій, нарад; публікація інформації та організація обговорення в пресі.

Основна увага під час аналізу звертається на: особливості проведених заходів; заходи, що забезпечують успішне виконання прийнятих рішень; дії командирів (начальників), штабів військових частин (підрозділів), військових частин (підрозділів) щодо виконання поставлених завдань; найбільш характерні і повчальні приклади дій тих, хто навчається, причини недоліків та інші питання.

Дані, що відображаються в документах з узагальнення досвіду систематизуються викладаються коротко і чітко, не перевантажуються другорядною інформацією. Для зручності користування документами вони включають вступну, основну і заключну частини (висновок).

У вступній частині викладаються загальні дані про проведені заходи (тема, термін проведення, склад учасників).

В основній частині розкриваються (з необхідною повнотою) суть заходів та досягнуті результати.

У заключній частині вказуються основні підсумки і висновки.

Заключним етапом роботи щодо аналізу й узагальнення підсумків проведених заходів є розроблення за їх результатами наказів, рекомендацій із впровадження передового досвіду і планів щодо усунення недоліків, а також розроблення звітів і доповідей старшому командирі (начальнику).

2.5.2. Аналіз проведених дій (AAR) (далі – АПД) – це захід, який повинен бути добре спланований, забезпечений всім необхідним і здійснюватись

командирами всіх рівнів упродовж всього процесу проведення заходів бойової підготовки.

Під час проведення заняття командири помічають помилки у діях підлеглих та коригують їх дії безпосередньо на місці. Жоден підрозділ, або військовослужбовець не повинен залишати місце проведення заняття з бойової підготовки не відчуваючи впевненості у тому, що може виконати завдання відповідно до вимог, які визначено стандартом підготовки. Тільки добре підготовлений та компетентний у всіх питаннях, зацікавлений у результатах своєї роботи командир здатен підвести підсумки проведеного заходу з користю для підлеглих. Підведення підсумків сприяє та покращує процес професійного зростання кожного командира у процесі проведення заходів бойової підготовки.

Командири повинні уникати створення атмосфери критики під час проведення АПД. Критика дає лише одну точку зору і частіш за все не дає можливості для висловлювання (обґрунтування) своєї точки зору подій учасниками. Критика фокусується тільки на тому, що було зроблено не так та запобігає відвертим та відкритим дискусіям стосовно заходів БП, гальмує навчання та формування духу підрозділу. Активно з'ясовуючи всі обставини і причини тої чи іншої дії кожен військовослужбовець і командир, що беруть участь у АПД, усвідомлює для себе набагато більше інформації, ніж зміг би її отримати під час критичних зауважень з боку командира. АПД, на відміну від критики,:

- фокусується на кінцевій меті підготовки;

- надає особливого значення стандартам індивідуальної та колективної підготовки, замість оцінювання невдалих та успішних дій;

- заохочує учасників самостійно робити важливі висновки із заходу підготовки, що відбувся;

- дозволяє багатьом військовослужбовцям і командирам (разом з тими, хто імітував умовного противника) брати участь у обговоренні, що надає змогу згадати і обговорити більше ситуацій та отримати більше досвіду;

- визначає відповідальність кожного за підвищення показників (результатів) заходу у час, що залишився.

Аналіз проведених дій повинен створювати середовище довіри, співпраці, ініціативи та згуртованості, яке необхідне командирам і військовослужбовцям під час виконання децентралізованих бойових завдань. Солдати краще з'ясовують та розуміють основні розпорядження командира та діють рішуче, якщо ризики обґрунтовані.

2.5.3. Методи підведення підсумків

Є два методи підведення підсумків – формальний та неформальний (у робочому порядку). Формальний метод АПД потребує значних ресурсів, передбачає планування і підготовку місця його проведення, допоміжні засоби і персонал. Неформальний АПД проводиться з меншим часом на планування і підготовку. Будь-який з методів проводить аналіз морально-етичних рішень, які

були прийняті підрозділом під час виконання завдань заходу БП. Обидва методи потребують присутності всіх учасників заходу та фокусують обговорення на проведенні аналізу того, що було заплановано, що відбулося, що спрацювало, та як покращити якість виконання завдання і підвищити його складність з урахуванням вказівок командира.

а) Формальний метод підведення підсумків (далі – ФПП)

Командири планують проведення ФПП під-час складання плану проведення заходу бойової підготовки. ФПП передбачає рекогносцировку і вибір місця проведення, забезпечення необхідними для проведення засобами (таких, як макет місцевості або рельєфні карти), та обладнання місця підведення підсумків.

Під час проведення ФПП організатор – командир підрозділу або інструктор-оцінювач здійснюють доповідь щодо плану проведення заходу БП (що було заплановано), та організує обговорення того, як фактично пройшло його виконання, визначає сильні та слабкі моменти у діях підрозділу та проблемні питання. Далі обговорюються ключові питання, аналізуються недоліки, підкреслюються сильні та слабкі моменти, та остаточно визначаються яким чином досягнути кращий результат.

б) Неформальне підведення підсумків (далі – НПП)

Командири проводять підведення підсумків у робочому порядку (неформальний аналіз проведених дій) у ході виконання підрозділом заходу БП з метою вирішення проблемних питань на місці. Через брак часу, або через інші обмеження, проведення неформального підведення підсумків у процесі виконання заходу дозволяє здійснювати корекцію на місці та повторити виконання вправи (дії), чим миттєво і значно покращити якість навчання. Ідеї та рішення, що були прийняті під час проведення НПП можуть бути використані у процесі тренувань.

Керівник заходу бойової підготовки, разом з учасниками заходу, встановлюють, що саме виконано (проведено) у ході виконання заходу БП або навчально-бойової операції. В ході обговорення основне завдання керівника - зібрати якомога більше інформації і точок зору від підрозділу умовного противника, командира відділення, командирів груп та особового складу. Ці точки зору допоможуть встановити загальне розуміння операції, або дії. Наслідком цього є те, що командири, ті, що навчаються, краще усвідомлюють обстановку, що склалась, та швидко знайдуть можливий напрямок дій щодо вирішення складних і не достатньо вивчених проблем. У випадку двосторонніх навчань особовий склад умовного противника допомагає керівнику у встановленні хронології подій, та разом з підрозділом, що перевіряється, обговорюють результати виконання заходу БП згідно їх точки зору.

В ході визначення хронології подій дискусія спрямовується на обговорення вдалих і невдалих дій, що вплинули на кінцевий результат. Учасники визначають сильні та слабкі сторони у своїх діях на підставі виконання нормативів. Керівник заходу БП керує дискусіями з метою прийняття важливого висновку - максимально точного з тактичної точки зору та корисного для заходу БП. Учасники заходу та оцінювачі надають оцінку діям

та відверто обговорюють їх результати з точки зору того, наскільки дії були етичні, ефективні та результативні.

Підведення підсумків заходу БП закінчується тоді, коли учасники визначають, як саме підрозділ повинен виконати завдання у наступний раз. Керівник підводить підрозділ до самостійного прийняття рішення про те, як він має підвищити ефективність виконання завдання у майбутньому. Підрозділ окреслює проблеми та знаходить шляхи їх вирішення, а також визначає відповідальних для втілення рекомендованих змін та визначає найбільш дієві методи виконання навчально-бойових завдань.

2.6. Облік бойової підготовки

Облік результатів бойової підготовки є відображенням кількісних і якісних показників виконання планів та стандартів підготовки військових частин і підрозділів та індивідуальної підготовки військовослужбовців.

Облік результатів бойової підготовки включає: збір, узагальнення та аналіз даних, що відображають рівень: індивідуальної підготовки військовослужбовців, підготовки штабів військових частин (підрозділів) та військових частин (підрозділів).

Облік результатів бойової підготовки повинен забезпечувати всебічний аналіз рівня їх підготовки з метою прийняття обґрунтованих рішень щодо забезпечення готовності військових частин (підрозділів) до виконання завдань за призначенням та вдосконалення змісту військового навчання.

Облік результатів підготовки поділяється на оперативний та періодичний.

Оперативний облік полягає в повсякденному зборі та узагальненні кількісних і якісних показників виконання заходів бойової підготовки.

Періодичний облік полягає в узагальненні результатів оперативного обліку за певний період часу (тиждень, місяць, період (цикл) навчання).

Основним документом обліку результатів бойової підготовки військової частини (підрозділу) є журнал обліку бойової підготовки (у ВМС ЗС України – журнал бойової підготовки), що ведеться протягом навчального року (періоду, циклу навчання). Після закінчення журналі зберігаються протягом наступного навчального року та знищуються встановленим порядком.

Особливості ведення журналу бойової підготовки бригад (дивізіонів) та кораблів (катерів, суден) ВМС Збройних Сил України визначаються наказом командування ВМС Збройних Сил України. Крім того облік ведеться з використанням інших інформаційно-аналітичних документів, структура і зміст яких визначається керівними документами (курсами, таблицями термінових донесень тощо).

Облік результатів бойової підготовки ведеться:

- у взводі та йому рівних – за кожного військовослужбовця;
- у роті (батареї) та їм рівних – за взводи;
- у батальйоні та йому рівних – за роти (батареї) та окремі підрозділи;
- у бригаді (полку) – за батальйони та окремі підрозділи.

На кораблях (катерах, суднах) облік результатів бойової підготовки ведеться:

- у командах (відділеннях) – за кожного військовослужбовця;
- у групах та батареях – за команди (відділення);
- у БЧ та С – за групи, батареї;
- на кораблі – за БЧ та С.

У БЧ та С, у яких відсутні групи та батареї, облік результатів бойової підготовки ведеться командирами (начальниками) БЧ та С відповідно.

На катерах, у яких відсутні БЧ та С, облік за кожного військовослужбовця ведеться командиром катеру в Журналі бойової підготовки катеру.

Результати колективної підготовки обліковуються:

в журналах обліку бойової підготовки в розділі “Облік колективної підготовки підрозділу” за результатами відпрацювання стандартів підготовки – “виконано”, “не виконано”.

Результати індивідуальної підготовки обліковуються:

офіцерів – у відомості індивідуальної підготовки, яка складається на кожного офіцера та ведеться протягом року із щомісячною оцінкою його знань, вмінь, навичок, психологічних та фізичних якостей та в журналі обліку індивідуальної підготовки керівників груп.

сержантів (старшин) та солдатів (матросів) – в відомості відпрацювання стандарту індивідуальної підготовки за предметом бойової підготовки та відомостях визначених в інших керівних документах бойової підготовки (курсах, настановах тощо).

Узагальнені результати індивідуальної підготовки відображаються у оцінній картці військовослужбовця і враховуються під час щорічного оцінювання його службової діяльності.

Облікові документи зберігаються протягом наступного періоду (циклу) навчання:

- відомості індивідуальної підготовки офіцерів – у безпосередніх командирів (начальників);
- журнали обліку бойової підготовки.

2.7. Вивчення та впровадження досвіду бойової підготовки

2.7.1. Вивчення та впровадження передового досвіду підготовки полягає у цілеспрямованій повсякденній роботі командирів (начальників) всіх рівнів, органів управління (штабів) щодо пошуку й вивчення нових, передових методів організації навчання і виховання офіцерів, сержантів (старшин) та солдатів (матросів) та їх впровадження у бойову підготовку підпорядкованих військових частин і підрозділів шляхом проведення показових занять, інструкторсько-методичних занять (далі – ІМЗ) та методичних конференцій (семінарів) з актуальних питань бойової підготовки, розробки методичних посібників і рекомендацій.

Головною метою вивчення та впровадження досвіду підготовки у Збройних Сил України є підвищення ефективності діяльності, спрямованої на

організацію виконання, в межах визначених законодавством повноважень, заходів підготовки, всебічного забезпечення, розвитку, застосування та управління військами (силами) ЗС України, інших складових сил оборони для оборони держави, захисту її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності.

Заходи щодо вивчення та впровадження досвіду у Збройних Силах України спрямовані на покращення оперативних (бойових) спроможностей, збереження життя та здоров'я військовослужбовців, підвищення ефективності підготовки Збройних Сил України, інших складових сил оборони для оборони держави.

Командири та начальники всіх рівнів несуть персональну відповідальність за організацію вивчення досвіду та його поширення серед особового складу, виконання належних заходів (коригувальних дій) та його впровадження.

Суб'єктами, які здійснюють вивчення та впровадження досвіду, є:

структурні підрозділи Генерального штабу, командування об'єднаних сил, Військ зв'язку та кібербезпеки, Медичних сил, Сил логістики, Сил підтримки, Головне управління військової служби правопорядку Збройних Сил України;

командування видів, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України;

штаби ОК (ПвК та їм рівні), тимчасово створені органи військового управління, які безпосередньо виконують завдання в районах ведення операцій, міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки тощо;

ВВНЗ (ВНП ЗВО), наукові (науково-дослідні) установи ЗС України;

ЦОСіМП ЗС України;

НЦПП (МЦПП), НЦ (НТЦ), школи підготовки, звп; військові частини.

Створення організаційної структури Системи ВВД передбачає формування на тактичному рівні позаштатних органів ВВД (у військових частинах, ВВНЗ (ВНП ЗВО), НЦ (НТЦ), НЦПП, школах підготовки, інших установах та закладах наказами відповідних командирів (начальників) призначаються відповідальні посадові особи (робочі групи) з ВВД).

Основними завданнями з ВВД є:

збір та первинне оброблення накопиченої інформації щодо негативних наслідків (втрат особового складу та ОВТ) або позитивних здобутків (успішне виконання завдання) в ході ведення бойових дій, міжнародних операцій з підтримання миру і безпеки, навчань (тренувань), заходів підготовки військових частин (підрозділів);

аналіз зібраних даних та їх узагальнення;

розроблення рекомендацій (вказівок), підготовка аналітичних матеріалів для прийняття відповідних управлінських рішень;

швидке поширення передового досвіду у військах – за категоріями особового складу, видами, родами військ (сил), місцями їх застосування тощо;

застосування розумної ініціативи;

здійснення контролю за організацією роботи з ВВД;

систематичне оцінювання ефективності роботи органів військового управління, військ (сил) щодо вивчення та впровадження досвіду; супроводження органами військового управління за відповідними напрямками баз даних ВВД.

2.7.2. Вивчення та впровадження досвіду здійснюється в два етапи:

I етап – вивчення (планування та безпосереднє спостереження; збір матеріалів щодо дій військ (сил), їх узагальнення; аналіз та оцінювання, вироблення рекомендацій);

II етап – впровадження (визначення сутності рекомендацій вивченого досвіду; обґрунтування та надання на попередній розгляд; затвердження досвіду за результатом практичного ведення бою (операції) та інших форм застосування разом із відповідними рекомендаціями; доведення узагальненого досвіду до військ (сил), ВВНЗ, ЦПП (МЦПП), НЦ (НТЦ), шкіл підготовки, звп та інших закладів, що здійснюють підготовку).

Також, впродовж всього стандартизованого Процесу ВВД проводиться моніторинг (контроль) за виконанням процедур ВВД, насамперед заходів із впровадження досвіду, та здійснюється поширення результатів процесу. Моніторинг проводиться впродовж всього Процесу ВВД (складання планів спостережень, збору інформації щодо проблемних питань, проведення аналізу результатів та узагальнення спостережень, оцінювання ефективності впровадження, надання рекомендацій щодо проведення необхідних коригувальних дій (заходів) та визначення осіб, відповідальних за їх планування та проведення, контроль за впровадженням та використанням досвіду).

2.7.3 Основні форми збирання передового досвіду

Для отримання необхідної інформації може використовуватись активний або пасивний методи збору.

Активний збір інформації здійснюється методом проведення спостереження, співбесід, опитування, вивчення та збору конкретних (часткових) даних посадовими особами робочих груп в ході ведення операцій (бойових дій), навчань (тренувань), участі у міжнародних місіях (операціях), виконання заходів повсякденної діяльності, проведення військових досліджень (випробувань, експериментів) тощо.

Пасивний (опосередкований) збір – це збір інформації шляхом вивчення документальних джерел:

звітної документації;

інформаційних та інформаційно-аналітичних матеріалів;

вихідних даних для проведення навчань, досліджень;

іншої інформації, яка надається учасниками бойових дій, навчань, а також інструкторами, викладачами, посередниками, спостерігачами, оцінювачами (рапорти, пояснювальні записки, звіти, фото та відеоматеріали, тощо).

Пасивний збір потребує залучення посадових осіб робочих груп з високим рівнем підготовки та не обмежується часом, місцем, підготовкою

опитуваного особового складу або особливостями проведеного заходу (віддаленість, підвищений рівень небезпеки, тощо).

2.7.4. З метою вдосконалення методики, підвищення ефективності та якості процесу бойової підготовки, підвищення рівня навченості особового складу, підготовки і злагодження військових частин (підрозділів) організується методична робота.

Методичну роботу організують командири військових частин. Для надання допомоги командирам у вивченні і впровадженні досвіду і методики навчання і виховання особового складу в управліннях військових частин (кораблях) створюються методичні поради. Склад методичної ради визначається наказом відповідного командира (керівника).

До складу методичної ради входять офіцери штабу, служб, органів по роботі з особовим складом, офіцери підрозділів, які мають великий досвід навчання і виховання особового складу і високу методичну підготовку.

Головою методичної ради призначається заступник командира військової частини. Він несе безпосередню відповідальність за методичну роботу.

Для планування та обліку роботи методичної ради призначається секретар.

Методична робота включає:

- узагальнення, аналіз і впровадження в практику бойової підготовки досвіду навчання та виховання військовослужбовців, підготовки і злагодження підрозділів, військових частин, штабів;

- розробку і впровадження в практику бойової підготовки навчальних і методичних матеріалів (методичних посібників, практичних рекомендацій, методик), необхідних для підготовки та проведення всіх видів навчальних занять, тренувань, навчань (бойових стрільб);

- встановлення єдиного погляду в розумінні і застосуванні форм, методів і засобів навчання і виховання в процесі бойової підготовки;

- підвищення методичної майстерності офіцерів (сержантів) в підготовці і проведенні заходів бойової підготовки;

- проведення інструкторсько-методичних і показових занять, (бойових стрільб, тренувань, навчань);

- надання допомоги призначеним офіцерам (сержантам), випускникам вузів в їх становленні з питань навчання і виховання з використанням сучасних досягнень педагогіки і науково-технічного прогресу;

- організація і проведення методичних конференцій, навчально-методичних зборів, методичних нарад і обговорень;

- розгляд питань методики навчання і виховання на засіданнях методичної ради.

Заходи методичної роботи відображаються в плані роботи методичної ради, який розробляється на навчальний рік.

План підписується головою методичної ради і затверджується командиром військової частини (корабля).

Засідання методичної ради проводяться в військовій частині (кораблі) - у

міру необхідності, за рішенням командира військової частини (корабля).

На засіданнях методичної ради:

обговорюються питання вдосконалення методики навчання і виховання військовослужбовців, організації підготовки та проведення заходів методичної роботи;

аналізується результати і рівень методичної підготовки керівників навчальних занять і визначаються заходи по наданню їм допомоги;

визначаються найбільш ефективні способи використання навчально-матеріальної бази в процесі бойової підготовки;

розглядаються розроблені проекти методичних матеріалів (методичних посібників, рекомендацій, методик), методики використання навчально-тренувальних засобів і технічних засобів навчання;

аналізується досвід кращих командирів (начальників), визначаються рекомендації щодо його практичного впровадження.

Результати (рішення), ухвалені на засіданнях методичної ради оформляються протоколом і доводяться до всього особового складу військової частини, в частині що стосується, на службових нарадах, методичних нарадах (конференціях) або при підведенні підсумків бойової підготовки.

3. ІНДИВІДУАЛЬНА ПІДГОТОВКА

3.1. Загальні положення

Індивідуальна підготовка є складовою частиною бойової підготовки і являє собою цілеспрямований та організований процес послідовних заходів навчання, виховання та набуття індивідуальних спроможностей, які спрямовані на формування у них потрібного рівня знань, умінь, навичок, фахової майстерності, фізичних та психологічних якостей, необхідних для виконання обов'язків за посадою (спеціальністю) як у мирний час, так і в особливий (воєнний) період.

Основними завданнями індивідуальної підготовки особового складу є:

набуття (підтримання) індивідуальних спроможностей щодо здійснення планування застосування та управління штатними і приданими підрозділами в основних видах бою;

отримання та поглиблення знань, вмінь і навичок у виконанні своїх функціональних обов'язків;

вивчення нових форм та способів застосування військ (сил) відповідно до досвіду застосування військових частин (підрозділів) Збройних Сил України, збройних сил передових країн світу.

удосконалення методичної майстерності офіцерів у підготовці підлеглого особового складу та оволодіння передовим досвідом навчання підрозділів і якості інформаційно-аналітичної роботи;

надання можливості військовослужбовцю набувати спроможностей у виконанні функціональних обов'язків за вищою посадою;

підтримання та покращення лідерських, психологічних і фізичних якостей.

Загальний порядок організації індивідуальної підготовки військовослужбовців включає:

відпрацювання вимог до рівня індивідуальної підготовки військовослужбовців відповідно до займаної посади (стандартів функціональних обов'язків);

перевірку існуючого (наявного) рівня індивідуальної підготовки військовослужбовців;

визначення переліку індивідуальних спроможностей військовослужбовця для набуття протягом навчального року;

визначення переліку індивідуальних завдань військовослужбовцю на місяць;

відпрацювання відомостей індивідуальної підготовки.

Стандарт функціональних обов'язків відпрацьовується для типової посади структурного підрозділу органу військового управління, військової частини (підрозділу), військових навчальних закладів, установ та організацій Збройних Сил України.

Структурно він включає перелік стандартизованих процесів, процедур та документів.

Вихідними даними для відпрацювання стандартів функціональних обов'язків є:

положення про орган військового управління (структурний підрозділ);

функціональні обов'язки військовослужбовців;

статути Збройних Сил України;

інструкції щодо виконання спеціальних завдань (чергового частини, начальника варти тощо).

Крім того, під час відпрацювання зазначених стандартів, необхідно дотримуватись відповідних пропорцій між організаторськими і управлінськими спроможностями та спроможностями до виконання конкретних завдань.

Стандарти функціональних обов'язків типових посад структурного підрозділу органу військового управління, військової частини (підрозділу), оформляються одним документом та затверджуються:

для підрозділів військової частини – командиром військової частини;

для структурних підрозділів органу військового управління – заступниками командувачів відповідно до розподілу повноважень.

3.1.1. Перевірку рівня індивідуальної підготовки військовослужбовців здійснює керівник структурного підрозділу.

Порядок і метод перевірки знань, перелік питань визначає і затверджує командир (начальник), який проводить перевірку, відповідно до планів індивідуальної підготовки та стандартів функціональних обов'язків військовослужбовців.

Для організації її проведення відпрацьовується відповідне розпорядження (наказ) в якому визначається:

- мета проведення перевірки;
- період проведення перевірки;
- предмети навчання, які виносяться на перевірку;
- форма проведення перевірки (контрольні заняття);

Загальна кількість запитань та завдань повинна забезпечувати об'єктивну та всебічну оцінку рівня знань та практичних вмінь військовослужбовців.

Військовослужбовець оцінюється за чотирибальною системою (“відмінно”, “добре”, “задовільно”, “незадовільно”).

3.2. Підготовка офіцерів

Підготовка офіцерів здійснюється в системі індивідуальної підготовки за предметами навчання.

3.2.1. Предметами індивідуальної підготовки є: тактична (тактико-спеціальна) підготовка; вогнева підготовка; водіння; розвідувальна підготовка; спеціальна підготовка; технічна підготовка; загальновійськова підготовка (підготовка з РХБ захисту, підготовка з основ екологічної безпеки військ, радіоелектронна боротьба, інженерна підготовка, підготовка зі зв'язку, військова топографія, тактична медицина, стройова, фізична, статуту ЗС України); методична підготовка; мобілізаційна підготовка; національно-патріотична підготовка; психологічна підготовка, правова підготовка та безпека військової служби.

Залежно від місця ролі й предметів вони поділяються на основні та неосновні. Основними предметами навчання індивідуальної підготовки офіцерів тактичної ланки є предмети, зміст яких відображає (являється основним навантаженням, наповненням) сутності практичної роботи зазначеної категорії військовослужбовців в ході підготовки, ведення бою (бойових дій) або виконання основних функціональних обов'язків (наприклад для офіцера механізованих військ це: тактична, вогнева та спеціальна підготовка (щодо управління підрозділом в бою); для офіцера військового комісаріату (ТЦК та СП) це: мобілізаційна та спеціальна підготовка). Перелік основних предметів навчання (два – три предмета) визначається рішеннями відповідних командувачів (начальників) оперативних командувань (установ) та їм рівних.

3.2.2. Основні форми навчання в системі індивідуальної підготовки:
 збір (командирський, навчально-методичний, методичний, фаховий);
 навчальні заняття (лекція, практичне, інструкторське-методичне (інструктивне) та показове заняття), групова вправа, індивідуальна тактична літучка, радіотренування;
 самотійна робота;
 контрольні заняття.

3.3. Підготовка сержантського (старшинського) складу

Підготовка сержантського (старшинського) складу здійснюється у системі індивідуальної підготовки за предметами навчання.

3.3.1 Підготовка сержантського (старшинського) складу поділяється на три категорії:

підготовку сержантського (старшинського) складу який не має підлеглого особового складу;

підготовку сержантського (старшинського) складу який має підлеглий особовий склад;

підготовку сержантського (старшинського) складу які обіймає штабні посади;

Предметами індивідуальної підготовки є: тактична (тактико-спеціальна) підготовка, спеціальна підготовка, технічна підготовка; методична підготовка, військова педагогіка та психологія, стройова підготовка, вогнева підготовка, тактична медицина, фізична підготовка, національно-патріотична підготовка.

3.3.2 Основні форми навчання в системі індивідуальної підготовки:

збір (командирський, навчально-методичний, методичний, фаховий);

навчальні заняття (лекція, практичне, інструкторсько-методичне (інструктивне) та показове);

конференції, семінари та круглі столи;

самостійна робота;

контрольні заняття.

4. КОЛЕКТИВНА ПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН ТА ПІДРОЗДІЛІВ

4.1. Загальні положення

4.1.1. Підготовка військових частин (підрозділів) – система навчальних заходів щодо послідовного злагодження підрозділів і військових частин для ведення бойових дій або виконання інших завдань за призначенням у мирний час та особливий період.

4.1.2. Метою підготовки військових частин (підрозділів) є досягнення ними такого рівня бойової готовності, який забезпечує виконання бойових (спеціальних) завдань, визначених замислами та планами бойових дій, у будь-яких умовах бойової обстановки з урахуванням досвіду застосування військ (сил) у бойових діях, забезпечення їх готовності до виконання визначених завдань у періоди, пов'язані з призовом та звільненням військовослужбовців строкової служби, заміною офіцерів, сержантів (старшин) та солдатів (матросів), освоєнням нового ОВТ, способів їх бойового застосування.

Підготовка військових частин (підрозділів) здійснюється під час проведення занять з предметів навчання, ТН (тактико-спеціальних, льотно-тактичних навчань, тактичних навчань кораблів) послідовно за етапами: підготовка відділень (екіпажів, розрахунків, чергових змін тощо), взводів, рот,

батальйонів, їм рівних підрозділів та військових частин. Її зміст та порядок проведення залежить від рівня укомплектованості особовим складом.

4.1.3. Порядок підготовки військових частин (підрозділів) за циклами (періодами), кількість навчальних днів на місяць, тривалість навчального дня та часу, циклів, періодів, що виділяються на підготовку, визначаються відповідними командувачами, командирами (начальниками) на підставі з рівня їх підготовки, завдань, до виконання яких вони готуються, можливостей наявної НМТБ та виділених на підготовку ресурсів.

У військових частинах (підрозділах), у яких співвідношення штатної чисельності особового складу мирного часу та чисельності особового складу воєнного часу становить не менше 80% і за списком не менше 70% штату мирного часу, організовується та проводиться повномасштабна підготовка.

У військових частинах (підрозділах) з нижчим рівнем співвідношення, а також на базах (арсеналах), складах зберігання проводиться індивідуальна підготовка офіцерів, сержантів (старшин), солдатів (матросів) та підготовка штабів військових частин (підрозділів). В обов'язковому порядку на базах (арсеналах), складах зберігання проводиться підготовка особового складу до дій з ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, протидії можливим диверсіям (терористичним актам), боротьби з пожежами. За наявності фінансових ресурсів та в разі укомплектованості особовим складом за рішенням командира військової частини здійснюється підготовка підрозділів у ланці відділення (екіпаж, обслуга) – взвод та їм рівних підрозділів.

Для військових частин (підрозділів), укомплектованих військовослужбовцями військової служби за контрактом, підготовка здійснюється протягом навчального циклу, надаючи перевагу системі безперервної підготовки, коли наступні етапи підготовки залежать від досягнутого рівня, а система підготовки – жорстко прив'язана до реальних бойових завдань (завдань за призначенням) та реальних ресурсів протягом навчального циклу, який структурно складається з періодів інтенсивної підготовки, підтримуючого та базового.

4.1.4. Особливості підготовки військових частин (підрозділів) родів військ, спеціальних військ видів ЗС України, ДШВ ЗС України, ССПО ЗС України та баз (арсеналів) складів зберігання визначаються відповідними керівними документами з бойової підготовки, які розробляються командуваннями видів ЗС України, ДШВ ЗС України, ССПО ЗС України, відповідними ОВУ спеціальних військ, структурними підрозділами МО України та ГШ ЗС України.

4.1.5 Підготовка військових частин Збройних Сил України які відновлюють боєздатність здійснюється за періодами підготовки:

Базовий період підготовки – підготовка до проведення злагодження підрозділів (відновлення та ремонт ОВТ, проведення організаційних заходів, переміщення та укомплектування особовим складом, матеріально-технічними

засобами), проведення курсової (зборової, фахової) підготовки та індивідуальної підготовки за модульним принципом, відпустки військовослужбовців, виконання завдань щодо забезпечення заходів бойової підготовки інших підрозділів, життєдіяльності військової частини, тощо.

В даний період підготовка у складі підрозділів не здійснюється. Основні зусилля у підготовці спрямовуються:

на проведення індивідуальної підготовки офіцерів та сержантів (старшин) (тренування (вправи) з організації бою та управління підрозділами і вогнем), у тому числі навчання на курсах підготовки;

індивідуальної підготовки військовослужбовців, в основному з використанням тренажерів (тренажерних комплексів).

Крім цього протягом періоду:

проводиться поточне обслуговування ОВТ;

виконуються завдання щодо забезпечення заходів бойової підготовки підрозділів, які знаходяться на етапі інтенсивної підготовки;

удосконалюються об'єкти (засоби) приказарменої та ротної НМТБ;

виконуються заходи життєдіяльності військової частини (чергові відпустки військовослужбовців, тощо).

Для виконання цих заходів виділяється до 10% загального обсягу ресурсів призначених для підготовки військ (сил).

Інтенсивний період підготовки – набуття (підтримання) здатності виконувати бойові завдання на загальновійськових полігонах (міжвидовому центрі підготовки підрозділів, НЦПП МЦМБ, НЦ та полігонах), проведення тактичних (тактико-спеціальних) навчань, відпрацювання тактичних завдань на незнайомій місцевості зі здійсненням маршу різними способами у складі підрозділів, відпрацювання курсових завдань кораблями (катерами, судами забезпечення), визначення рівня боєздатності (самооцінка або оцінка першого рівня), для ВМС ЗС України – самооцінка першого рівня, оцінка першого рівня, самооцінка другого рівня, оцінка другого рівня).

У цей період проводиться послідовне злагодження підрозділів військової частини до батальйону (йому рівних) включно спільно з підготовкою штабу військової частини та штатними підрозділами забезпечення і підтримки.

Основні зусилля в даному періоді зосереджуються на проведенні:

заходів злагодження штабів (спільні та командно-штабні тренування (навчання), щомісячні тренування з планування бою);

повномасштабної підготовки ТГр (підрозділів) виключно на польовій НМТБ шляхом відпрацювання визначених з урахуванням специфіки бойового призначення тактичних завдань.

тактичної (льотної, льотно-тактичної, тактико-спеціальної, спеціальної) та вогневої підготовки в комплексі з іншими предметами навчання шляхом відпрацювання визначеного переліку завдань.

У ході виконання тактичних завдань проводяться вправи бойових стрільб (далі – БС) у складі бойових груп – бойових двійок (трійок, пар), вправи бойових стрільб (далі – ВБС) у складі екіпажів, ВБС та БС у складі відділень (взводів), ротні тактичні навчання (далі – РТН), батальйонні тактичні навчання

(далі – БТН), бригадні тактичні навчання (далі – БрТН), на завершальних етапах – комплексні тактико-стройові заняття (далі – КТСЗ), ТН підрозділу (ТГр) родів військ та спеціальних військ, замислом якого передбачається відпрацювання всіх елементів визначених тактичних завдань. Рівень навченості підрозділу визначається за результатами проведення оцінки (самооцінки) відповідних рівнів.

Проводяться заходи в рамках міжвидової підготовки.

Відрив особового складу підрозділу на виконання інших завдань, не пов'язаних з бойовою підготовкою, протягом періоду виключається.

Для виконання заходів періоду виділяється до 70 % загального обсягу ресурсів, призначених на підготовку підрозділу на навчальний рік.

Підтримуючий період підготовки – підтримання готовності до виконання завдань за призначенням, несення бойового чергування, участь у міжвидових (стратегічних, командно-штабних та тактичних (тактико-спеціальних дослідницьких, багатонаціональних) навчаннях, визначення рівня боєздатності (оцінка першого або другого рівня, для ВМС ЗС України – оцінка бойових спроможностей).

В цей період з підрозділами відпрацьовується перелік завдань, переважно в пунктах постійної дислокації (далі – ППД), на приказарменій НМТБ, полігонах військових частин та з меншою інтенсивністю ніж у попередньому періоді підготовки. Більша частина занять (до 80 % навчального часу) здійснюється на тренажерах (тренажерних комплексах), решта занять (до 20 % навчального часу) у польових умовах, з використанням ОВТ.

Основні зусилля зосереджуються:

на недопущення зниження досягнутого рівня навченості підрозділу шляхом проведення заходів удосконалення злагодженості штабів, навченості особового складу та підрозділу (усунення недоліків за результатами проведення оцінювальних заходів у ході інтенсивного періоду, практичне опрацювання додаткових питань за змістом тактичних завдань у ході проведення один раз на два місяці комплексних тактико-стройових занять);

на відпрацюванні індивідуальних завдань, а також завдань підготовки відділень (екіпажів, розрахунків, обслуг) та їм рівних.

У цей період проводиться індивідуальна підготовка офіцерів, сержантів (старшин), солдатів (матросів), злагодження відділень (екіпажів, розрахунків, обслуг) та їм рівних із проведенням на заключних етапах БС, тактико-спеціальних, спеціальних навчань тощо. У підрозділах ланки взвод – рота та їм рівних рівень навченості підтримується шляхом проведення ТН, тактико-стройових занять, тактико-спеціальних занять.

Для виконання цих заходів виділяється до 20% загального обсягу ресурсів, призначених на підготовку військ (сил).

Відповідно до рівня навченості особового складу, стану ОВТ та інших умов термін періодів підготовки визначається (корегується, уточнюється) відповідним начальником (командиром).

Змістом періодів підготовки решти підрозділів військових частин (які не визначені для підготовки), передбачається виконання завдань протягом одного – базового періоду підготовки.

Основні зусилля в даному періоді зосереджуються на проведенні:

індивідуальної підготовки офіцерів, сержантів (старшин), солдатів (матросів) за фахом (спеціалістів у навчальних підрозділах, решту особового складу на базі військових частин);

тренувань (вправ) з офіцерами та сержантами (старшинами) щодо організації бою та управління підрозділами і вогнем;

заходів злагодження штабів з наданням пріоритету батальйонній ланці управління (роздільні та спільні тренування штабу бригади, щомісячні тренування з планування бою).

У військових частинах (підрозділах) питання польового (повітряного, морського) вишколу відпрацьовуються під час виходів підрозділів на полігони (походів), у центрах підготовки підрозділів у період інтенсивної підготовки.

Підготовка штабів бригади (полку) та батальйонних тактичних груп (далі – БТГр) проводиться одночасно з підготовкою підрозділів у формі тренувань з управління підрозділами та вогнем, РШТ, СШТ, КШТ та КШН (ДКШН).

Злагодження у складі батальйону (БТГр) та йому рівних підрозділах здійснюється на фоні проведення заходів з підготовки управління військової частини з залученням підрозділів забезпечення.

Етапи злагодження підрозділів закінчуються проведенням БС, ТН, залікових (контрольних) польотів, часткових (загальних, корабельних) бойових навчань.

4.2. Загальні принципи, форми і методи проведення занять та навчань

Загальні принципи, форми і методи проведення занять та навчань під час підготовки підрозділів та військових частин відповідають принципам, формам і методам навчання особового складу в ході бойової підготовки в умовах мирного часу. Підготовка військових частин (кораблів, підрозділів) проводиться з використанням штатного ОВТ в ході тактико-стройових, тактико-спеціальних занять, БС, тактичних (тактико-спеціальних, льотно-тактичних, корабельних) навчань, у тому числі з бойовою стрільбою.

4.2.1. Тактико-стройові заняття (далі – ТСЗ) є основною формою навчання солдата (матроса), однією із форм навчання і першим та необхідним ступенем бойової підготовки підрозділів. Вони призначені для відпрацювання прийомів та способів дій солдат (матросів) і підрозділів ланки відділення, взвод та їм рівних при виконанні своїх функціональних обов'язків під час виконання бойових завдань (набуття індивідуальних бойових спроможностей). У ході їх проведення солдати (матроси) та підрозділи навчаються діям у бойових умовах. Їх сутність полягає в тому, що з підрозділами відпрацьовується техніка виконання прийомів і способів дій у різних видах бою, спочатку по елементах у

повільному темпі, а потім у цілому в межах встановленого нормативами часу. Недостатньо засвоєні елементи прийому і прийом у цілому повинні повторюватися доти, поки ті, хто навчається, не навчаться виконувати їх правильно, узгоджено і у встановлений нормативом час. Основний метод навчання на ТСЗ – вправа (тренування) у виконанні прийомів і способів дій на полі бою. Але можуть застосовуватися пояснення та показ.

Тактична обстановка для проведення ТСЗ може створюватися для відпрацювання кожного навчального питання (нормативу) окремо і не зв'язуватися єдиним замислом. Вона повинна бути не складною, але забезпечувати якісне навчання підлеглих.

Тактико-стройові заняття можуть проводитися “піший по-машинному” або з використанням озброєння і техніки. Недоліки, виявлені при підготовці відділень (екіпажів), усуваються на початковому етапі підготовки взводів, а виявлені при підготовці взводів – на початковому етапі підготовки рот та батальйонів.

4.2.2. Тактичні (тактико-спеціальні) заняття (далі – ТН (ТСпЗ)) – є однією з форм тактичної (тактико-спеціальної) підготовки підрозділу та призначаються для бойового злагодження підрозділів, вдосконалення навиків командирів в організації бою (бойових дій) і управління підрозділами при виконанні бойових завдань. Їх сутність полягає в тому, що всі навчальні питання теми відпрацьовуються з суворим дотриманням послідовності, на фоні єдиної тактичної обстановки. За необхідністю, з метою усунення допущених помилок, окремі прийоми і дії можуть відпрацьовуватися як на ТСЗ.

Основними методами проведення ТЗ (ТСпЗ) є практична робота і вправа (тренування) у виконанні прийомів та способів дій на полі бою.

У ході ТЗ (ТСпЗ) командири (начальники) не тільки отримують практику в управлінні підлеглими підрозділами, але і удосконалюють свої вміння і навички в організації бою (бойових дій).

Тактичні (тактико-спеціальні) заняття проводяться, як правило, односторонніми з позначенням противника. Місцем їх проведення є тактичне навчальне поле. Не виключено проведення ТЗ (ТСпЗ) і на необладнаній ділянці місцевості, але вона повинна забезпечувати відпрацювання намічених навчальних питань з використанням мішеневого обладнання та пересувного полігонного обладнання або радіокерованого мішеневого обладнання і різних засобів імітації. На такі заняття відділення (екіпажі) і взводи виводяться зі штатним ОВТ. Не виключено проведення ТЗ (дуельних дій) зі взводом із застосуванням приладів лазерної системи імітації тактичних дій “MILES”. У цьому випадку заняття проводяться, двосторонніми: з одного боку – один взвод, з іншого боку – два інших взводи роти.

Тактичні (тактико-спеціальні) заняття організують і проводять: з відділенням (екіпажем) – командир взводу, із взводом – командир роти тощо. Тривалість ТЗ (ТСпЗ) визначається рішенням відповідного керівника заняття та залежить від кількості питань, визначених для відпрацювання. При проведенні ТЗ (ТСпЗ) вночі доцільно відпрацьовувати питання переходу від нічних дій до денних, а в день – від денних дій до нічних.

Контрольні ТЗ (ТСПЗ) проводяться з підрозділами на заключному третьому етапі відпрацювання стандарту підготовки (фаза 3) перед проведенням бойової стрільби і є допуском до її проведення, або по закінченню відпрацювання стандарту підготовки з відділенням (екіпажем, обслугою), взводом та їм рівним для визначення рівня їх підготовки для закінчення відпрацювання стандарту і переходу до іншого, або продовження підготовки.

На контрольному ТЗ (ТСПЗ) керівник зобов'язаний перевірити, у першу чергу, особисту підготовку командирів відділень (взводів) та їм рівних, їх уміння творчо застосовувати теоретичні положення бойового статуту на практиці, орієнтуватися в складній обстановці, яка швидко змінюється, вміння приймати грамотні рішення, навички в організації бою на місцевості і керувати підлеглими в ході його ведення, а також визначати злагожденість відділення (взводу), його готовність до дій в динамічних умовах сучасного бою.

Контрольне ТЗ (ТСПЗ) проводиться на тактичному навчальному полі. Зміст такого заняття для відділення і взводу визначає командир роти.

Тактико-спеціальні заняття проводяться у частинах (підрозділах) бойового, тилового, технічного, медичного забезпечення та спеціального призначення, ракетних військ і артилерії, зв'язку.

Основним методом навчання на тактико-спеціальних заняттях є практична робота тих, які навчаються, з виконання своїх посадових обов'язків в умовах, наближених до бойових.

4.2.3. Бойові стрільби взводів, відділень (екіпажів) та їм рівних підрозділів є видом практичних занять зазначених підрозділів з тактичної підготовки, важливим етапом їх бойового злагодження, підвищення польового вишколу та показником готовності до виконання бойових завдань у різних видах бою та умовах обстановки.

Бойові стрільби взводів, відділень (екіпажів) та їм рівних підрозділів призначені для удосконалення навичок у діях на полі бою, ефективному застосуванні зброї та озброєння БМ, умілому управлінні підрозділами в ході виконання завдань за призначенням за будь-яких умов обстановки.

При їх проведенні основна увага приділяється правильним тактичним діям, умілому та ефективному застосуванню ОВТ під час виконання вогневих завдань, управлінню підрозділами і вогнем у ході бою, а також суворому дотриманню вимог безпеки. БС в складі взводів, відділень (екіпажів) та їм рівних підрозділів проводиться на завершальному етапі їх бойового злагодження. До БС залучаються підрозділи в повному складі зі штатним ОВТ.

Під час підготовки та проведення БС командири і підрозділи практично виконують завдання в загальній тактичній обстановці, що постійно розвивається, і відпрацьовують увесь комплекс тактичних завдань, притаманних кожному виду бою, з обов'язковим проведенням заходів бойового, тилового та технічного забезпечення.

4.2.4. **Бойова вправа** (далі – БВ) є видом практичних занять, що проводиться з фактичним застосуванням зброї під час виконання кораблем конкретного тактичного завдання в умовах реальної обстановки, яка імітується відповідними силами і засобами.

Бойова вправа проводиться з метою підготовки або перевірки підготовленості корабля (кораблів) до застосування озброєння, вдосконалення тактики застосування озброєння корабля (групи кораблів), освоєння його бойових можливостей.

Порядок підготовки та проведення БВ визначається відповідними керівними документами з бойової підготовки, які розробляються у видах ЗС України, родах військ та спеціальних військах.

4.2.5. **Тактичні (тактико-спеціальні) навчання** – вища форма навчання військових частин (підрозділів), важливий етап їх бойового злагодження, підвищення польового (повітряного, морського) вишколу та готовності до виконання завдань у різних видах бою, умовах обстановки та дій у миротворчих операціях. На ТН (ТСПН) командири, управління військових частин, підрозділи практично виконують завдання в загальній обстановці, що безперервно розвивається, за єдиним замислом, у різних видах бою, на різній місцевості, на велику глибину, безперервно вдень та вночі, у будь-яку пору року.

На ТН (ТСПН) залучаються підрозділи різних видів ЗС України, ДШВ ЗС України, ССПО ЗС України, родів військ та спеціальних військ, інші військові формування та правоохоронні органи (далі – ІВФ та ПрО) для відпрацювання взаємодії в умовах, наближених до бойових. Під час їх проведення відпрацьовуються спільні дії відповідно до планів застосування, питання підтримання взаємодії та комплексного застосування сил і засобів визначених військ (сил). Основні зусилля під час їх проведення зосереджуються на відпрацюванні питань тісної взаємодії і координації зусиль на всіх рівнях сил і засобів, що залучаються для виконання бойових (спеціальних) завдань.

У ході ТН здійснюється підготовка:

військових частин СВ Збройних Сил України – до спільних дій з авіаційними підрозділами ПС Збройних Сил України, кораблями (підрозділами) ВМС ЗС України на приморському напрямку;

військових частин (підрозділів) ПС Збройних Сил України – до спільних дій з військовими частинами (підрозділами) ППО, розвідки та радіоелектронної боротьби, армійської авіації СВ Збройних Сил України, морської авіації та кораблів ВМС Збройних Сил України;

військових частин (підрозділів, кораблів) ВМС Збройних Сил України – до спільних дій з військовими частинами (підрозділами) СВ Збройних Сил України, ПС Збройних Сил України на приморському напрямку та під час висадки морських десантів;

військових частин (підрозділів) Збройних Сил України – до спільних дій з ІВФ та ПрО, утвореними відповідно до законодавства України.

Тактичні навчання розрізняються за:

цільовим призначенням;

числом сторін, що залучаються;
складом тих, хто навчається;
способом виконання вогневих задач.

За цільовим призначенням навчання поділяються на підготовчі, контрольні, експериментальні, дослідницькі, показові.

Підготовчі навчання проводяться з метою підготовки військових частин (підрозділів) до виконання визначених завдань.

Контрольні (перевірочні) навчання проводяться з метою визначення рівня польового, повітряного, морського вишколу особового складу, рівня злагодженості військових частин (підрозділів) у ході інспекційних, підсумкових і контрольних перевірок, завершення етапів злагодження військових частин (підрозділів).

Дослідницькі навчання проводяться з метою дослідження нової організаційно-штатної структури військових частин (підрозділів), пошуку шляхів підвищення бойової готовності військ (сил), найбільш ефективних способів підготовки і ведення бойових дій із застосуванням сучасних і перспективних видів ОВТ, методики навчання, ефективності застосування нових (модернізованих) зразків ОВТ, вивчення й оцінки бойових можливостей своїх військ (сил) та ймовірного противника для обґрунтування змісту бойових завдань військових частин, кораблів тощо.

Експериментальні навчання проводяться з метою перевірки окремих питань тактики, принципів положень проектів статутних документів, нової організаційно-штатної структури військових частин (підрозділів), їх бойового застосування, бойових можливостей нових систем ОВТ, змісту бойових завдань військових частин (підрозділів), управління військами (силами) тощо.

Показові навчання проводяться з метою практичного показу керівникам навчань порядку їх організації та проведення з застосуванням нових форм і методів навчання, показу найбільш доцільних способів ведення бойових дій, виконання тактичних прийомів, методів роботи командирів і штабів під час підготовки та ведення бойових дій, бойових можливостей ОВТ.

За числом сторін, що залучаються, навчання можуть бути односторонні та двосторонні. На односторонніх навчаннях дії противника позначаються відповідно до організації і тактики умовного противника. На двосторонніх навчаннях залучаються рівні за складом або бойовими можливостями військові частини (підрозділи), здатні активно протидіяти один одному.

За складом тих, хто навчається, навчання поділяються на бригадні (полкові), батальйонні (дивізійні, ескадрильні), ротні тощо.

За способом виконання вогневих задач навчання можуть бути з бойовою стрільбою і без бойової стрільби. Особливістю тактичних навчань з бойовою стрільбою є поєднання в єдиний процес вирішення тактичних і вогневих завдань. Завдання з вогневого ураження противника відпрацьовуються штатними артилерійськими пострілами (набоями), що вимагає від учасників навчання впевнених дій при озброєнні, практичного здійснення розвідки цілей, підготовки даних для стрільби та спостереження за її результатами, управління вогнем і взаємодії військових частин (підрозділів) різних родів військ та спеціальних військ.

На ТН з БС придані підрозділи залучаються до бойової стрільби за рішенням керівника навчання. БС проводиться на одному чи декількох етапах ТН в динаміці різних видів бою на початку, у середині чи в кінці навчання як удень, так і вночі. Під час проведення БС командири та підрозділи практично виконують завдання в загальній тактичній обстановці, що постійно розвивається, і відпрацьовують увесь комплекс тактичних завдань, притаманних кожному виду бою, з обов'язковим проведенням заходів бойового, тилового та технічного забезпечення.

Тактичні навчання з військовими частинами (підрозділами) механізованих, танкових СВ ЗС України, військовими частинами підрозділами ДШВ ЗС України є загальновійськовими навчаннями. Підрозділи інших родів військ та спеціальних військ, які залучаються на ТН, виконують завдання щодо підсилення, підтримки загальновійськових підрозділів.

З військовими частинами (підрозділами) родів військ та спеціальних військ, тилу і технічного забезпечення проводяться - тактико-спеціальні навчаннями.

Тактичні навчання з авіаційними частинами, ескадрильями є льотно-тактичними.

Тактичні навчання з кораблями є тактичними навчаннями кораблів.

Військові частини (підрозділи), які навчаються, виводяться на ТН в повному складі зі штатним озброєнням, засобами посилення і підтримки, характерними для даного виду бойових (спеціальних) дій і НБЗ, що виконуються, військовими запасами за встановленими керівником навчання нормами, а військова техніка – у мінімально необхідній кількості, що забезпечує виконання НБЗ.

Основним методом навчання на ТН є практична робота тих, хто навчається, з виконання своїх функціональних обов'язків.

Теми військових навчань мають комплексний характер, можуть включати відпрацювання питань відмобілізування та приведення в бойову готовність, дій військ (сил) в основних видах бою (миротворчих операціях), організації взаємодії, управління військами (силами), всебічного забезпечення бою.

На ТН створюється обстановка, характерна для сучасного бою, що вимагає прийняття командирами всіх рівнів самостійних і сміливих рішень, рішучих дій військ (сил) та виконання ними раптово виникаючих завдань. Вона повинна бути максимально наближена до реальних бойових умов, а саме: суперечні розвідувальні дані, обмежені дії засобів зв'язку, застосування високоточної зброї (зброї масового ураження), втрати ОВТ, особового складу та ключових командирів тощо.

Тривалість ТН визначається його темою, часом, необхідним для відпрацювання всіх поставлених навчальних питань, виходом у вихідні райони навчання, поверненням у ППД.

Тактичні навчання організовуються і проводяться командирами, за посадою на один ступінь вище командира військової частини (підрозділу), який навчається, а також відповідними начальниками родів військ та спеціальних військ. Навчання можуть проводитися й іншими старшими командирами

(начальниками). Командир (начальник), що проводить навчання, є керівником навчання. У своїй роботі з підготовки і проведення навчання він спирається на штаб керівництва, своїх заступників і помічників, а також на посередницький апарат.

Керівник навчання одночасно з навчанням командирів, штабів, військових частин (підрозділів) виконує свої функціональні обов'язки у ролі старшого командира (начальника) з підготовки бою і управління підлеглими військовими частинами (підрозділами) в бою.

З метою недопущення шаблонних дій під час навчання ТН розпочинаються в різних умовах обстановки. У залежності від завдань і цілей підготовки навчання можуть починатися: виводом у вихідне положення підрозділів після завчасної планової перевірки готовності командирів, штабів військової частини (підрозділів), військової частини підрозділів та ОВТ з проведенням стройових оглядів; підйомом за тривоною з виходом у визначений район або район навчання на подібну місцевість з практичним використанням засобів аерозольного маскуванню (ручних димових гранат, апаратури бойових машин (далі – БМ), управління вогнем підпорядкованих підрозділів та корегування вогню артилерії; виводом підрозділів із ППД, відновленням боєздатності, висуванням для виконання бойових завдань тощо.

Порядок підготовки та проведення тактичних, тактико-спеціальних, ТН кораблів визначається відповідними настановами з тактичної підготовки у видах ЗС України, родах військ та спеціальних військах.

4.2.6. Льотно-тактичне навчання (далі – ЛТН) – це практичне заняття з виконанням навчальних польотів на тактичному або оперативно-тактичному фоні, що проводяться з авіаційними ескадрильями, військовими частинами. ЛТН є вищою формою підготовки авіаційних військових підрозділів та частин до виконання бойових завдань.

Основною метою ЛТН є:

підготовка авіаційних військових підрозділів і частин до виконання бойових завдань відповідно до вимог Бойового статуту й удосконалювання їх бойового повітряного вишколу;

перевірка бойової готовності авіаційних військових підрозділів, частин;

експериментальне дослідження нових теоретичних положень з тактики ведення бойових дій авіаційних військових підрозділів, частин;

показ керівному складу військових частин методів роботи командирів і штабів з організації, забезпечення і управління бойовими діями підрозділів і військових частин.

Льотно-тактичні навчання класифікуються:

за призначенням:

планові, перевірочні, дослідницькі, показові;

за масштабом:

бригадні, ескадрильні;

за кількістю тих сторін, що навчаються:

односторонні, двосторонні.

Льотно-тактична вправа (далі – ЛТВ) – це навчальний політ екіпажу або підрозділу на фоні тактичної (оперативно-тактичної) обстановки з метою його підготовки (перевірки готовності) до виконання бойового завдання.

Льотно-тактичні вправи забезпечують:

навчання льотного складу тактичним прийомам виконання окремих етапів, елементів чи всього бойового польоту;

удосконалення тактичної підготовки екіпажів, пар, ланок (загонів) в різноманітних метеорологічних умовах вдень і вночі з поступовим ускладненням повітряної та наземної обстановки;

здобуття командирами екіпажів, підрозділів умінь і навичок у прийнятті рішення на виконання бойових завдань і управлінні підлеглими в ході бойового польоту;

відпрацювання взаємодії з офіцерами бойового управління, з підрозділами інших родів авіації та військ;

підготовку екіпажів та груп тактичного призначення для участі в льотно-тактичному чи загальновійськовому навчанні;

дослідження ефективності нових тактичних прийомів та авіаційних засобів ураження (далі – АЗУ);

вироблення у льотного складу високих морально-психологічних якостей.

Вимоги щодо планування, організації та проведення ЛТН, ЛТВ визначаються керівними документами з організації тактичної підготовки та наказами командувачів видів ЗС України.

5. КОЛЕКТИВНА ПІДГОТОВКА ШТАБІВ

5.1. Загальні положення

5.1.1. Підготовка штабів військових частин (підрозділів) – система навчальних заходів щодо навчання ефективного виконання завдань органами управління військових частин (підрозділів) у мирний час та в особливий період.

5.1.2. Метою підготовки штабів військових частин (підрозділів) є підтримання їх бойової готовності, вдосконалення злагодженості, оперативності та організованості в роботі та підвищення рівня особистої підготовки посадових осіб щодо управління підпорядкованими військовими частинами (підрозділами), вогнем (ударами) під час виконання завдань за призначенням.

5.1.3. Завданнями підготовки штабів військових частин (підрозділів) є: вироблення твердих умінь з планування бою та організації його всебічного забезпечення;

злагодження штабів військових частин (підрозділів) щодо управління військовими частинами (підрозділами), вогнем (ударами).

5.1.4. Формами підготовки штабів військових частин (підрозділів) є: роздільні штабні тренування (РШТ), спільні штабні тренування (СШТ), командно-штабні тренування (КШТ), командно-штабні навчання (КШН) (переважно багатоступеневі, двосторонні). Крім того, для штабів артилерійських (ракетних) частин (підрозділів) та бригадних артилерійських груп – тренування з управління вогнем (управління ракетними ударами).

Штабні тренування (ШТ) проводяться всіма штабами військових частин.

Злагодження штабу військової частини здійснюється на КШН (КШТ, СШТ). Злагодження структурних підрозділів управління військової частини та засвоєння функціональних обов'язків у структурному підрозділі здійснюється шляхом проведення РШТ.

Терміни та теми проведення тренувань визначаються в ході планування бойової підготовки на навчальний рік і відображаються в Планах бойової підготовки.

5.1.5. Методами підготовки штабів військових частин (підрозділів) є метод вправ, тренувальний (репродуктивний), пошуковий, дослідницький.

5.2. Підготовка і проведення командно-штабних навчань і штабних тренувань

5.2.1. Організація, підготовка, проведення, підведення підсумків та оцінювання КШН здійснюється відповідно до Інструкції з організації і проведення загальновійськових тактичних і командно-штабних навчань.

5.2.2. Тренування штабів батальйонів в плануванні бою проводяться з метою:

злагодження структурних підрозділів (відділень (груп), служб) штабу та штабу батальйону в цілому щодо організації бойових дій та управління підрозділами;

підвищення оперативності роботи штабу батальйону з планування застосування та управління підрозділами;

підвищення рівня підготовки посадових осіб у виконанні функціональних (службових) обов'язків за основною і суміжною спеціальністю;

вироблення вмінь і практичних навичок особового складу щодо використання сучасних технічних засобів управління та автоматизації під час виконання завдань з планування застосування та управління підрозділами;

опанування новими методами і прийомами роботи штабів;

практичне відпрацювання питань щодо розробки бойових документів;

перевірки рівня підготовки особового складу.

Тренування проводиться під безпосереднім керівництвом командира батальйону.

У процесі тренування або по закінченні визначеного часу керівник перевіряє і оцінює результати роботи тих, хто навчався. Виявлені недоліки доцільно усунути у ході тренування.

5.2.3. Штабні тренування проводяться з метою набуття практичних навичок службовими особами у виконанні своїх функціональних обов'язків та злагодження структурних підрозділів і органів управління в складі пунктів управління. У ході тренувань ті, хто навчається, розробляють бойові документи, виконують тактичні розрахунки, готують пропозиції для прийняття рішень, беруть участь у плануванні бойових дій, розробляють і доводять бойові завдання до підпорядкованих підрозділів, збирають і узагальнюють дані обстановки з практичним використанням засобів зв'язку і автоматизації.

5.2.4. Тренування можуть бути: роздільні штабні, спільні штабні, спеціалізовані штабні та командно-штабні. Тривалість їх проведення залежно від поставлених цілей і кількості навчальних питань визначається керівником.

Послідовність проведення тренувань повинна забезпечувати поступовий перехід від простого до складного, а саме проведення РШТ, СШТ та потім КШТ. Така послідовність надає можливість поступово нарощувати відповідний рівень злагодженості структурних підрозділів та пунктів управління в цілому. З метою підвищення злагодженості роботи окремих структурних підрозділів, які є відповідальними за окремі функціональні напрямки всебічного забезпечення, може проводитись СпШТ.

5.3. Організація і проведення радіотренувань

5.3.1. Радіотренування – основна форма удосконалення навичок командирів і штабів щодо збору та аналізу даних обстановки, постановки завдань у різних видах бойових дій із застосуванням засобів радіозв'язку, документів скритого управління військами та переговорних таблиць. Його мета полягає у відпрацюванні навчальних питань з дотриманням послідовності, яка характерна для умов реального бою, без пауз і перерв, на фоні єдиної тактичної обстановки.

5.3.2. Завдання радіотренування:

удосконалення вмінь та навичок посадових осіб щодо збору й аналізу даних обстановки;

тренування в доповідях даних обстановки і прийнятих рішень;

тренування в передачі сигналів бойового управління.

Радіотренування проводяться у визначених командирами ланках:

бригада (полк) – батальйон (дивізіон) – рота (батарея) – окремий взвод;

батальйон (дивізіон) – рота (батарея) – взвод – бойова машина.

5.3.3. Планування радіотренування здійснюється штабом військової частини (підрозділу), в якому визначається мета, навчальні питання та послідовність їх відпрацювання та доводить до особового складу, що залучається.

На підставі рішення командира військової частини (підрозділу) розробляється:

план проведення тренування; кодовані переговорні таблиці; таблиці позивних посадових осіб; таблиця сигналів управління, взаємодії та оповіщення; таблиці кодування населених пунктів; кодовані робочі карти (схеми) з тактичною обстановкою; схема організації радіозв'язку.

Радіотренування проводяться на штатному ОВТ в парку бойових машин та переносних радіостанціях, які розгортаються у визначених місцях. Також радіотренування можуть проводитися в інших місцях, які забезпечують відпрацювання визначених навчальних питань.

5.3.4. Основним методом навчання на радіотренуваннях є практична робота тих, хто навчається, яка включає питання прийняття рішення, постановки завдань підлеглим, організації управління, взаємодії та бойового забезпечення при виконанні завдань, виконання нормативів та посадових обов'язків з використанням засобів радіозв'язку.

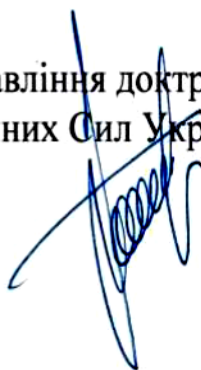
На радіотренуванні практично перевіряється рівень підготовки командирів щодо: вміння користуватися штатними засобами зв'язку, творчого застосування теоретичних положень бойових статутів, орієнтування в швидкоплинній бойовій обстановці, прийняття рішень, організації бою та управління підлеглими підрозділами, а також визначається рівень злагодженості управлінь (штабів), їх готовність до дій в умовах сучасного бою.

5.3.5. На радіотренуваннях відпрацьовуються такі завдання:

передача сигналів (розпоряджень) щодо управління підрозділами;
удосконалення практичних навичок командирів в управлінні підлеглими підрозділами при виконанні бойових завдань з використанням засобів зв'язку;
відпрацювання взаємодії з приданими і взаємодіючими підрозділами;
тренування особового складу в забезпеченні стійкого зв'язку в умовах постановки радіоперешкод.

5.3.6. Розбір радіотренування проводиться одразу після його завершення з метою своєчасного реагування на недоліки (помилки), що виникли. Керівник радіотренування на основі особистого спостереження (прослуховування), а також змісту доповідей та якості розроблених (відпрацьованих) документів, повинен детально проаналізувати та довести до тих, хто навчається недоліки в їх роботі.

Начальник Головного управління доктрин та підготовки
Генерального штабу Збройних Сил України
генерал-майор

Олексій ТАРАН

